

Bånge (och Bratt)

Många har försökt få ihop de olika grenarna av släkten Bånge med tidiga anor i Värmland, Vänersborg och Göteborg. På nätet finns flera sammanställningar över tänkta samband, men de flesta är summariska och spekulativa. Den som kanske mest samlat uppgifter är en av de stora genealogerna Olga Dahl. I sitt monumentala verk om Göteborgs tomtägare finns mycket man kan ha nytta av när man arbetar med den här stora släkten som också hänger ihop med släkterna Bratt och Bångengren. Men Olga Dahl själv skriver på ett ställe om en fundering att den inte är säker *i nuläget*. Alltså hann hon inte med att bearbeta allt fullständigt. För att lyckas måste man ha snabb tillgång till alla bevarade källor, vilket man får via SVAR, Arkiv Digital och de danska Arkivalier Online. Man måste även ha gott om tid, något som kan bli en bristvara när man skriver så stora verk som Olga Dahl. Jag som haft dessa förmåner skall här redogöra för det jag hittat i fråga om Göteborg, där man under det tidiga 1600-talet inte finner namnet Bratt nämnt, vilket i vissa sammanställningar skall ha varit ursprunget till släkten Bånge där. Källorna är rådhusprotokollen 1619, 1624 och 1635 ff. Men också de mycket värdefulla mantalslängderna från och med 1637 har utnyttjats, liksom de säkra delarna av OD. Ett avslut har gjorts mellan 1650-talet och sekelskiftet till 1700-talet, olika för olika grenar. Helt komplett blir sådant här aldrig, och alla frågetecken blir inte uträtade. Föregångaren till Göteborg var Nya Lödöse. Från denna stad finns främst rådstuguprotokoll (tänkeböcker) bevarade; 1586–1621. Av vad man kan utläsa i texter om släkten Bratt (delvis övergående i Bånge) skall det finnas uppgifter i tänkeböckerna, men namnet Bratt förekommer ingen enda gång där.

Det som skrivs här görs i samband med ett stort arbete om häradshövdingar och kronofogdar i Askims härad och angränsande delar av Västergötland. Det visar hur man kan utnyttja de här källorna och andra för att komma mycket längre än man gjort tidigare. Om sådana tjänstemän finns mer att hitta än om allmogen, men alla går att komma längre med än man gjort hittills.

Översikt av släkterna Bånge och Bratt (enligt min forskning och nätet)

Namnet Bånge tillhörde tidigast Anders d.ä. som först nämns 1583 i ÖT. Men han levde och verkade redan omkring 1560 i stadsbildningen Älvsborg, dock inte säkert med användande av släktnamnet Bånge, och bör ha varit född senast 1540.

Släkten Bånge deltog bland annat i uppbyggandet av Göteborg. Sven Påvelsson levererade 1620–21 järn (stång- och knip-) och master. Brodern Anders bodde då i Brätte (=senare Vänersborg). Deras far Påvel Bånge var bror till Anders d.ä. och till en Lars Bånge, vilka båda förefaller ha varit något yngre än Anders. *Det är ovanligt att se de tre bröderna skrivna med fadersnamnet*. Jag har bara sett att Sven gjorde det (i egna underskrifter i kvitton från 1620–21). Man kan se tre möjligheter att komma vidare. I ÖT förekommer en skeppare Anders Larsson ("Lawrentze", "Lauritzen") 1547 och 1563 med hemort Nylöse. Enligt namn i släkten och ålder kan han ha varit far till Anders Bånge d.ä. En skeppare Anders Andersson från Nya Lödöse nämns 1582 2/6 och 1583 24/5 men aldrig senare. Anders Bånge d.ä. i Nylöse börjar sedan komma i tullängderna fr. o. m. 1583 9/9.

I Nya Lödöse (och dess föregångare) och i Göteborg under 1500- och större delen av 1600-talen förekommer aldrig namnet Bratt. Sambandet mellan släkten Bratt från Brattfors i Värmland är inte tillräckligt utrett enligt OD. Kom personerna från Värmland till Nya Lödöse eller tvärtom? Det hela kompliceras av att det påstås att personer eller olika generationer av en släkt bytte namn fram och tillbaka mellan Bratt och Bånge. Var det samma person som bytte namn, eller var det egentligen två

personer med olika namn? Namnet Anders Andersson förekommer så ofta i de här släkterna att det verkar svårt att hålla isär alla. En Anders Bånge i Brätte skall ha varit av slakten Bratt¹. Han föddes 1612 som son till en Anders Bånge där. Men min forskning har visat att denne var son till Påvel Bånge i Nylöse. Ett fel som görs i sammanställningar på nätet och är förvirrande är att de äldsta generationerna kallas Bratt, även om namnet inte antogs förrän av en senare generation. Genom att Anders Bånge d.ä. levde i Älvsborg omkring 1560, kan det vara så att slakten ursprungligen kom från detta område och spred sig norrut till städer vid Vänern och till Värmland. Sådana flyttningar är väl dokumenterade som ses i min utredning här. En släktgren utgick från Torsö som senare blev en del av Mariestad.

Man har provat att få ihop slakten Bratt och funnit flera grenar. Ursprungligen kan den ha kommit från Norge och adlats i mitten av 1400-talet. Från denna kan det sedan ha förgrenat sig *Bratt af Höglunda* och från den till Bratt från Mariestad och von Bratt, liksom en stor Göteborgssläkt. De grenarna skall ha utgått från bröderna Per och Nils, samt troligen Hans, söner till en Jöns Nilsson. Och så *Bratt från Brattfors*, där man har försökt få in slakten Bånge. Den utgick från farbrodern till de ovannämnda, Anders Nilsson, vilkens son Anders Andersson var handelsman i Brätte och antog namnet Bånge. En son till denne, Anders Andersson, köpte Brattfors bruk vid Filipstad, återtog släktnamnet Bratt och satte det på sin gravsten. En andra son var Sven Bånge som blev fången i Leipzig 1642 men kom hem och dog i Helsingborg 1644, 34 år gammal. I nästa släktled har vi åter en Anders Andersson (1609–77), som skall ha fått 18 barn, av vilka 12 uppnådde vuxen ålder. Slakten Bånge kommer in genom Kerstin Larsdotter Bånge som var mor till den sistnämnde Bratt (Anders Andersson *Bratt av Björke*) och andra hustru till fadern. Han antog hennes släktnamn i stället för Bratt. De två var födda 1575 och 1580. Kerstin skall ha varit syster till Anders Larsson Bånge, som var född i Göteborg och dog i Kristinehamn 1661. Det är mycket förvirrande med alla dessa Anders Andersson och deras namnbyten. Ologiskt är att namnet Bånge skall ha kommit in genom Kerstin, när man samtidigt säger att det kom genom hennes svärfar Anders Andersson Bratt i Brätte, vilken skall ha hetat Bånge och i slutet av sin levnad bytte till detta namn.

Till råga på allt finns en översikt över slakten Bånge som utgår från en Anders Olsson *Bratt från Vallen* i Mårdaklev socken i Västergötland. Han skall ha varit gift med en ”borgmästardotter från Gamla Älvsborg”, Britta Andersdotter. Sonen Anders Andersson Bratt d.ä. var född på Vallen och gift med Britta Andersdotter som var hans första hustru och mor till alla hans barn (den andra skall ha hetat Kerstin Andersdotter). Första hustrun skall ha avlidit som änka på Bratten i Styrös socken. Dock skedde dödsfallet 1618, och Anders var död innan. Och uppgiften om Bratten är häpnadsväckande, högst osannolik och omöjlig att bevisa. Denne Anders Bratt skall ha fått sönerna Sven Wallman (gift med en Kerstin Bratt), Olof Andersson, Påvel Andersson Bånge (till vilken man säger sig ha hittat en hustru; Karin Andersdotter och sönerna Sven, Olof och Lars) och Lars Bånge. Påvel sägs ha varit rådman i Nya Lödöse från 1605 och flyttat till Brätte 1614/15.

Ja, detta finner man via nätet. Enligt min mening har man plockat ihop personer med namnen Bratt och Bånge utan att ha använt alla existerande belägg i källorna. Det förekommer spekulativa uppgifter som presenteras som sanningar. En del data är ologiska. Värst är kanske exemplet med ett barn i en familj som sägs ha varit fött 25 år efter föräldrarnas angivna död. Det finns fler ställen där åldern på föräldrar och barn inte stämmer. På vissa ställen har man kallat personer för ”Bratt Bånge” (eller tvärtom). De olika syskonen i några familjer har fått antingen Bratt eller Bånge som släktnamn. Man har plockat in personer med bara patronymika, när det vid en noggrann genomgång visar sig att man var mycket noga med släktnamnet och då nästan uteslutande använde patronymikon enbart vid

---

¹ Namnet Bratt skulle kunna komma antingen av Brattforshyttan, eller, enligt min mening, av Brätte.

risk för förväxling. Det finns två helt olika översikter över den äldste Bratt och olika uppgifter om hur släkten Bånge kom in där. Det är omöjligt att dra ut det som är rätt ur sammelsuriet av nätuppgifter. Min sammanställning som kan ses i mitt förhoppningsvis överskådliga Excelark utgår från data som kan beläggas. Spekulative nätuppgifter finns inte med där. Var och en kan med hjälp av detta ha något handfast att utgå ifrån och sedan möjligen med andra, senare, källor få pusslet rätt. Jag har inte haft möjlighet att inom ramen för mitt projekt gå igenom samtliga (enligt vissa nedslag nog så intressanta och viktiga) domböcker för orter med personer med namnen Bånge och Bratt.

Sammanfattning av mina fynd (delvis med hjälp av sökningar i OD):

Handelssläkten *Bånge* utgick från Göteborgsområdet enligt vad som är möjligt att få fram av bevarade källor och spred sig uppåt landet, till stor del i samband med de krig som inföll 1611–13 och 1643–45. Där förenades några med släkten Bratt. Den förste *Bratt* var en Bertil Larsson Bratt som skall ha kommit från Mariestad och dött i Göteborg 1644. Andra personer med namnet Bratt kom till Göteborg först omkring 1670: Lars Bratt var född i Mariestad 1649 och kom till Göteborg 1671. Anders Bratt som fick burskap i Göteborg 1690 var son till Anders Andersson Bratt i Brattfors. Här förenas *Bånge och Bratt*: En Lars Bånge i Brätte hade dottern Kerstin. Hon var gift med handelsmannen i Brätte Anders Andersson d.ä. De hade dottern Barbro (död 1665) som var gift med Hans Christoffersson i Lidköping. Barbros bror Anders Andersson skall ha varit stamfar för släkten Bratt från Brattfors.

Det blev så att släkten Bånge spreds till fem städer runt Väneren. Vänersborg när den hette Brätte kom släkten till först. Därefter kom den till Karlstad, Kristinehamn, Mariestad och Lidköping.

Bland de första av släkten Bånge som flyttade norrut var Påvel Bånge som kom till Brätte cirka 1614. Hans ene son Anders bodde också och verkade där. Den andre, Sven, flyttade till Karlstad 1620. Sven Andersson Bånge fick burskap i Mariestad 1640. Han blev gästgivare och rådmann och dog sannolikt där: han nämns i mtl t. o. m. 1658. Sedan fattas längder till 1661, då hustrun Katrina står för huset och gör det ända till och med 1668 ("*Katrina Bånges*"). Sven kallas vid ett tillfälle i RR 1652 "*Sven Larsson Bånge*". Men eftersom han kan ha varit son till Anders Larsson Bånge (härnäst) kan det ha blivit en feluppfattning av skrivaren, så att Sven fick faderns patronymikon. Anders Larsson Bånge flyttade från Göteborg till Kristinehamn 1647. En häradsskrivare Lars Bånge fanns i Sillerud i Värmland på 1650-talet. Mönsterskrivaren Anders Svensson Bånge (1620–92) levde på 1660-talet i Odensåker som senare uppgick i Mariestad och fick en son som blev kronolänsman. I Torsö som likaledes uppgick i Mariestad fanns en gren Bånge: Jon Bånge föddes där 1649. Christina Bånge dog i Amnehärad vid Gullspång på andra sidan Väneren och var sannolikt född på 1640-talet och dotter till Sven Andersson Bånge i Mariestad. Denne har antagits flyttat till Amnehärad omkring 1658, då han försvinner ur mtl i Mariestad (sist nämnd i RR 1658 22/3 – läst t. o. m. 1660, men hustrun var kvar t. o. m. mtl 1668). Ingen Sven Bånge nämns i Amnehärad i mtl 1660.

Länk till grafisk översikt

XC Bångexxx.xlsx

Nedan följer min någorlunda systematiska uppställning av de tidiga generationerna i ett försök att koppla samman dem. Det har inte lyckats på alla punkter, både på grund av källornas tillstånd och personernas vanliga namn (Anders, Lars, Sven) och deras flyttningar. Ibland används i källorna bara patronymikon, ibland bara släktnamnet. Helst skulle man vilja ha både och, alltid. Det jag skriver här får ses som ett material som kan ge kunskaper och tankar för läsarens vidare forskning, företrädesvis i senare domböcker och i landskapshandlingarna som jag inte hunnit att lusläsa men som ofta innehåller uppgifter som kan ge viktiga pusselbitar. Och jag kan här förmedla flera intressanta tidsbilder och kunskap om de här personernas liv och leverne.

Släkten Bånge

(bokstäver och siffror utredningskoder och inte egentliga genealogiska personkoder)

A

m. **Anders (Bånge)**, ej nämnd men levde omkring 1540 och var far till minst tre söner (nedan)

h. **NN**

översikt över barnen

B1 s. *Anders Bånge (d.ä.)*

B2 s. *Påvel Bånge*

B3 s. *Lars Bånge (d.ä.)*

B1

m. **Anders Bånge (d.ä.)**, skeppare², handelsman³ och rådman⁴ i Nya Lödöse⁵, levde omkring 1560 i Älvsborg och senast från 1583 i Nya Lödöse, död sannolikt 1597/98, säkert före 1599 12/2⁶ (NLT)

---

² Nämnd i Öresundstullen 1583–95 och Ålborgs tull 1586. Seglade mest på svenska Östersjökusten. Hade minst ett fartyg (1589 en krejare). Bedrev sjöfart under samma period som han var rådman. Datum i rätten och för tull "kolliderar inte". Se särskilt avsnitt om hans verksamhet som skeppare.

³ Drev själv ibland handel med varor som han fraktade. I NLT nämns 1590 ett mål om salt och 1596 ett om tåg (rep) med tvister om betalning. I ÖT hade han med sig eget ospecificerat gods 1584.

⁴ Satt i rätten 1587–92. Även hospitalsföreståndare (utsedd 1594 16/9, tillsammans med en Sven Torstensson).

⁵ Genomförde flera fastighetsaffärer. Särskilt intressant är att han enligt NLT 1597 13/12 hade bott "ute i Älvsborg" (på ett annat ställe står det "ute vid Älvsborg") före fejden (Sjuårskriget 1563–70) och av nu salig Nils Bagge köpt en halv jord i Nya Lödöse. Brodern Påvel var ombud vid det tinget och i fortsättningen av ärendet som höll på ända till 1601, då det blev uppbud på den halva jord skepparen Engelbrekt Bengtsson bodde på (alltså utan egen åtkomst) och som Påvel nu för sin avlidne brors räkning sålde till Engelbrekt. Släkten Bånge var alltså etablerad i det här området av Sverige redan omkring 1560. Därmed inte sagt att man kallade sig Bånge redan då.

⁶ Angående köp av jord enligt not 4 var han 1599 12/2 "salig". Målet togs upp redan 1597 13/12 av brodern Påvel. Då nämns Anders utan "salig" men kan ändå ha varit död eftersom brodern skötte ärendet. Han levde i alla fall säkert 1597 6/6 då han gjorde upp om en skuld (NLT). Den påstådda dottern Britta skall ha varit född 1598 tjugondag jul, alltså i januari och måste ha blivit till i mars 1597. Kan mera troligt ha varit dotter till sonen Anders Bånge d.y.

h. NN

barn C1-2 nedan

översikt

C1 s. *Anders Bånge (d.y.)*, handelsman och rådmän i Nya Lödöse nämnd åtminstone 1598–1636

C2 s. *Lars Bånge (d.y.)*, nämnd åtminstone 1600 (LR) – 1644

Anders Bånge (d.ä.) som skeppare

Öresundstullen ("från" här betyder ibland närmaste avgångsort vid ankomsten till Öresund):

1583 22/7 från Nylöse med sill

1583 9/9 från Sverige med malt

1584 11/5 från Nylöse med eget gods

1584 29/7 från Söderköping med råg, malt och eget gods

1585 12/7 från Nylöse med svenskt gods

1585 16/9 från Söderköping med råg   1586 Ålborg med bryggavgift 20 skilling⁷

1587 10/6 från Nylöse med 10 läster sill tillhörig K. Maj:t

1589 13/6 från Nylöse med 8 läster sill tillhörig K. Maj:t

1589 25/8 från Nylöse med trävaror (läkter)

1590 21/9 från Nylöse⁸ med smör till borgare i Helsingör

1594 25/7 från Köpenhamn med kramgoods för 1500 daler, främmande gods

1594 26/7 från Nylöse för 14 dagar sedan med trävaror tullfritt till K. Maj:t i Köpenhamn⁹

1595 2/8 från Nylöse med ballast och bräder

1595 7/11 från Fyn med mursten lossad i Köpenhamn

1595 19/11 från Köpenhamn med salt, svenskt gods

---

⁷ Bropengar vid pingstmarknaden i Ålborg, alltså på våren. Enda gången han nämns där i bevarade längder nästan alla år 1583–1606. Fartyget var jämförelsevis stort: avgiften för "en liten båt" var 2 sk. och för "en liten skuta" 6 sk. De största erlade 24 sk. (dock en holländare 72 sk).

⁸ I registret "*Andres Bomm*" från Nylöse. Kan i originalet läsas som "*Bonne*", i så fall möjligen "Bonde" men någon sådan hittas inte i Nya Lödöse i någon bevarad källa. Tolkas som en av många skrivarter för Bånge. Förde smör till Helsingör och salt därifrån.

⁹ Denna post bör komma före den som står ovanför (samma resa).

Vid rådstugurättens möte 1589 13/2 berättar NLT att Anders Bånges krejare¹⁰ om hösten 1587 (antingen avresan 10/6 eller en ytterligare resa, ej noterad i ÖT – troligen för att man gått genom Stora Bält i stället) hade strandat vid Eckernförde i Slesvig-Holstein och plundrats. På krejaren fanns (skepparen) Torsten Jönsson¹¹ och styrmannen Tord Sivertsson som vittnade i rätten. Det hände sig då som följer. Besättningen bärgade en del gods och lade upp på stranden. Då kom adelsmannen Claus Amfelt och blandade sig i saken (han kanske ägde en egendom med denna strand och ansåg att allt vrak tillhörde honom). Han tog allt de hade bärgat och skeppsbåten. Krejaren stod på stranden *"medh en hel hop medh godz"*. På morgonen därpå hade fartyget drivit bort med gods och allt. Då tog båtsmännen båten (som de tydligen kunnat ta tillbaka) och kom ut till krejaren. De fann att bara en läst av godset var kvar. När de kom tillbaka tog Claus Amfelt ifrån dem båten och annat. Så vittnade de två vid denna sjöförklaring, men hur det sedan gick berättas inte i NLT.

Krejare. Från nätet.

---

¹⁰ Litet tvåmastat lastfartyg som också kallades skuta. Ett råsegel på vardera masten. Se bild.

¹¹ Mycket sannolikt den Torsten Janssen från Nylöse som nämns i ÖT 1585 20/3, närmast kommen från hemorten. Han var då skeppare på det fartyget, ett eget eller Anders Bånges. Men han hittas också i ÖT i oktober 1581 då han gick till Stralsund med trävaror.

B2

m. **Påvel Bånge**, handelsman¹², byfogde, rådman och riksdagsman i Nya Lödöse och Brätte¹³, nämnd 1586 19/10-1605 12/10 (NLT¹⁴) och i LR till 1610¹⁵, samt som Nylöseborgare boende i Brätte under krigets alla sex uppbördsår 1614–19¹⁶. Dock en kort tid omkring 1615 vistats i Karlstad, dit familjen flytt från danskarna efter att ha förlorat hus och hem¹⁷. Befriad från lösen där. Åter till och kvar i Brätte t. o. m. 1627 och bör ha gått ur tiden ungefär då.

h. **NN**

s. *Ivar Påvelsson Bånge*, nämnd i Nya Lödöse 1593–1600 (NLT)¹⁸

s. *Sven Påvelsson Bånge*, handelsman i Göteborg och Karlstad, nämnd 1619–56 (se eget avsnitt nedan)

s. *Anders Påvelsson Bånge*, nämnd i Brätte omkring 1615 och 1627–31¹⁹

---

¹² Med tanke på sonen Ivars beräknade ålder bör Påvel ha bildat familj omkring 1575. Nämns i NLT som handelsman först 1586 31/12, då han med Anders Gadd gjorde upp i rätten om en handel med sill och spannmål. Kallas då "bonde", liksom Anders Gadd, men den senare var skeppare och det vore osannolikt om det fanns två Påvel Bånge samtidigt i denna lilla stad. "Bonde" användes ofta som motsats till de övriga tre stånden och innefattade skeppare och många andra som inte var jordbrukare. Påvel nämns inte i ÖT och inte som skeppare i NLT och var säkert inte skeppare. Däremot finns en notering i LR 1591 om att han var en av sex som hade en bod "på broenn" (bryggan) 1586/87 och betalade 1½ daler i hyra.

¹³ Rådman 1586–1605 i Nya Lödöse men avlade rådmanseden först 1592 3/3. Verkar ha fungerat som rådman sporadiskt i flera år (2 ggr per år) under en period när brodern Anders också var rådman (1 gång per år). Efter våren 1592 var det bara Påvel som var rådman och då mycket mera frekvent (10 ggr per år). Byfogde 1587 22/8. Till herredagen (riksdagen) i Ulvsbäck (i Markaryd i Småland nära Knäred) 1602 eller 1603 och Stockholm 1605. Kvittrade då ut traktamente enligt LR (1603 20/9, se kvitto). Hade gård i norra delen av staden (den norra och södra delades av ån). Efter flyttningen till Brätte var Påvel Bånge rådman där t. o. m. 1621 11/6 och avled några år därefter.

¹⁴ Obs att NLT har ett uppehåll ända till 1619 efter detta möte i rådstugan och att Påvel kan ha fortsatt som rådman efter 1605.

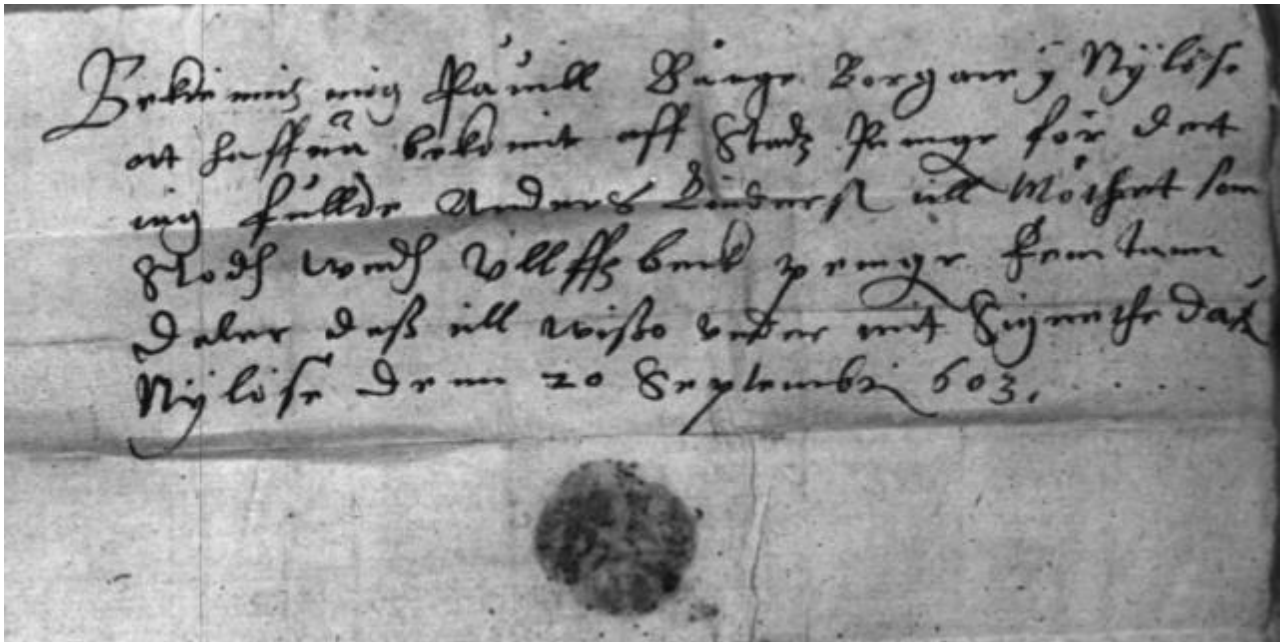
¹⁵ Det finns skattelängder från Nylöse i LR 1600, 1603 och 1609–10 ("Hans Engelsmans" rote). Där har Påvel lika stor avgift eller betydligt högre än Anders (d.y.) och Lars (d.y.).

¹⁶ Att så många Nylösebor bodde i Brätte och andra städer då hade med kriget och den danska ockupationen att göra. I Å för Karlstad 1615 står det: *Thesse ähre komne ifrå Nylöbe: Påuell Bånge* (hans familj och tre andra). I marginalen: "NB: deße äre för all Skotzmål och eftersiel(se) her anteknade, doch ij all wnderdånigheet förmode niute frijheet aldenstund de hafue most fly ifrån hws och hem för fienden, och af Suman wthslutne".

¹⁷ Älvsborgs lösen, Värmland vol. 69 (AD bild 280). Det heter att de var "Nylöse borgare", även om de bodde i Brätte.

¹⁸ Säkerligen son med tanke på namn och ålder. I samband med två uppbud av samma hus kallas han ena gången Påvelsson och den andra Bånge. Var en i ett gäng i värjåktning med några djäknar (studenter) 1593 (RR 31/8 och 28/9). Gänget bestod av danskar och tyskar men Ivar nämns ju i NLT under sju års tid och köpte hus i Nylöse, så just han var väl inte utlännning. Någorlunda välbeställd och lånade ut pengar 1597 mot en gård i pant (uppbud 1598). Rådde prästens ("herr Gunnars") dotter med barn, erkände, dömdes för "lagersmål" och ansågs böra bli arresterad (NLT 1600 15-16/8). Kan inte hittas i några källor efter detta.

¹⁹ I bl och mtl. Sonen, ryttmästaren Lars Andersson Bånge skall ha varit född i Brätte 1615.

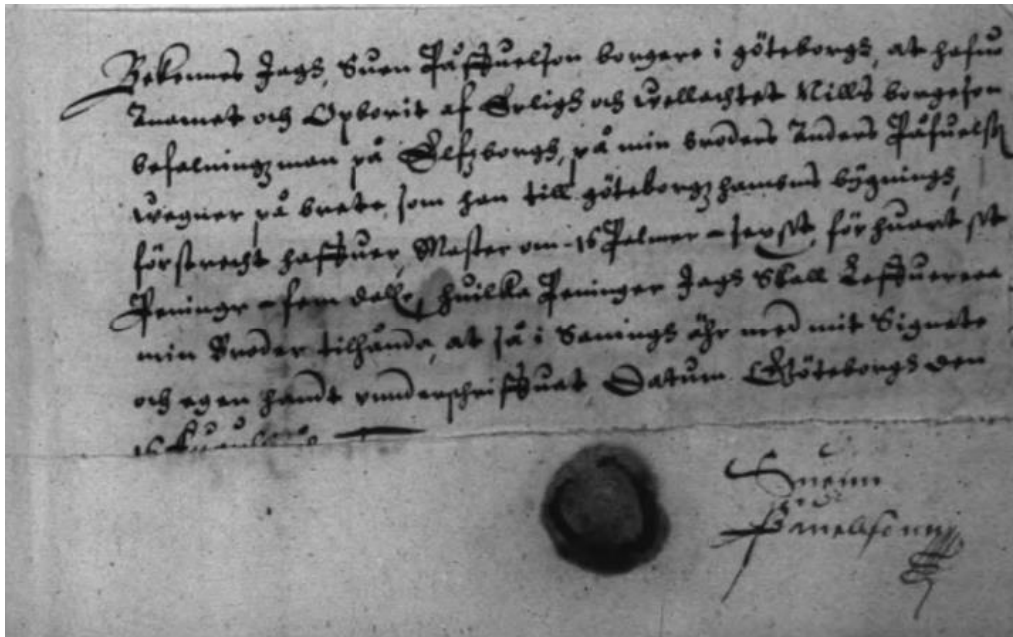
Kvitto från 20 september 1603 av Påvel Bånge på traktamente ("tärepengar" som det står i räkenskaperna) för resan till riksdagen i Ulvsbäck. Han skriver sitt namn här "Påuell Bånge". Hans eget sigill här tyvärr oläsligt. (SVAR: landskapshandlingar)

m. **Sven Påvelsson Bånge**, handelsman i Göteborg och Karlstad²⁰, nämnd 1619 12/8 i NLT (böter för slagsmål) och 1635–56 (Gbg:s och Karlstads RR)²¹

²⁰ Uppges på olika ställen ha varit kronoarrendator av Askims härad 1624. Det är troligen ett fel som grundar sig på vad OD skriver under tomt 2.8. OD har dock rätt under tomt 5.50, men då gäller det Sven Påvelssons svärfar Nils Börgesson. Det var *han* som arrenderade Askims m.fl. härader från 1623. Om Sven gjorde det tillsammans med svärfadern är det inget som framkommer av Askims häradss domböckers ingresser.

²¹ Kallas aldrig Bånge i mtl: nämnd i Karlstad 1642–56. Markering för en son 1643–44 och 1647–48, för två döttrar 1644 och en 1646. Målet 1635 26/10 gällde vilken summa som var riktig i fråga om handel med metaller (koppar och järn). Sven Bånge hade köpt en viss mängd "gar-koppar" och förlorat en del på affären. Han stämde också 1640 16/11 för en skuld. År 1641 18/10 var Sven i rätten för att ha använt "onyttiga ord" och hot mot Olof Smed i en tvist genom att Sven hade bebyggt en tomt som Olof fått via resolutioner av K. Maj:t Sven ådömdes att, mot 40 markers vite, hålla sams med Olof. Sven Bånge handlade med master: i september 1652 var Svens hustru Karin uppe i underrätten om detta, och i november 1654 fortsatte det och höll som vanligt på i flera omgångar. Det handlar om att sonen Arvid Svensson 1648 å faderns vägnar köpte 61 master i Vänersborg av en Johan Ellert som de nu tvistade med angående priset. Masterna ansågs som vrak och kostade bara 4 riksdaler stycket. De skulle få ligga i strömmen tills de kunde hämtas och palmas (huggas till rätt dimension). Ellers ville ha ränta men måste då överklaga till RR. Dit kom ärendet ett helt år senare, varvid Sven Bånge dömdes att betala 100 riksdaler allt som allt. Master var tydligen en vara som var svår att hantera till alla inblandades nöje, då man i domböckerna ideligen möter mål som handlar om sådana tvister. År 1656 14/2 tvistades i rätten om arvet efter svärfadern Nils Börgesson. En dotter till Nils hade kommit till Sven, "som var gift med hennes syster och bodde i Värmland", för att lära Svens barn att sy och knyppla. Det var frågan om hon kunde lära barnen mer än hon själv kunde, och om hon skulle ha betalt för det och om hon fick kost. Käranden ådömdes avdrag på Nils Börgessons oskiftade bo. Sist nämns Sven Bånge i Karlstads RR 1661 (AD bild 68) då mågen Björn Nilsson å hans vägnar drev ett fåfängt mål om att få ta upp en lycka på tomten. Skrivs då inte som salig men var nog död, eftersom han (och hustrun) sist nämns i RR 1654, och i mtl 1656 och mågen Björn Nilsson på samma ställe fr. o. m. 1657. Mer om de två Bånge Sven Påvelsson och Sven Andersson sist i avsnittet "Andra och osäkra personer med namnet Bånge".

Kvitto från 16 augusti 1620 av borgaren i Göteborg Sven Påvelsson på 16 master som hans bror Anders i Brätte skickat ner. Bröderna samarbetade på det sättet. Här stavar Sven sitt namn "Suenn Påuellsson".

h. **Karin Nilsson**, dotter till presidenten i Göteborg, Nils Börgesson²²

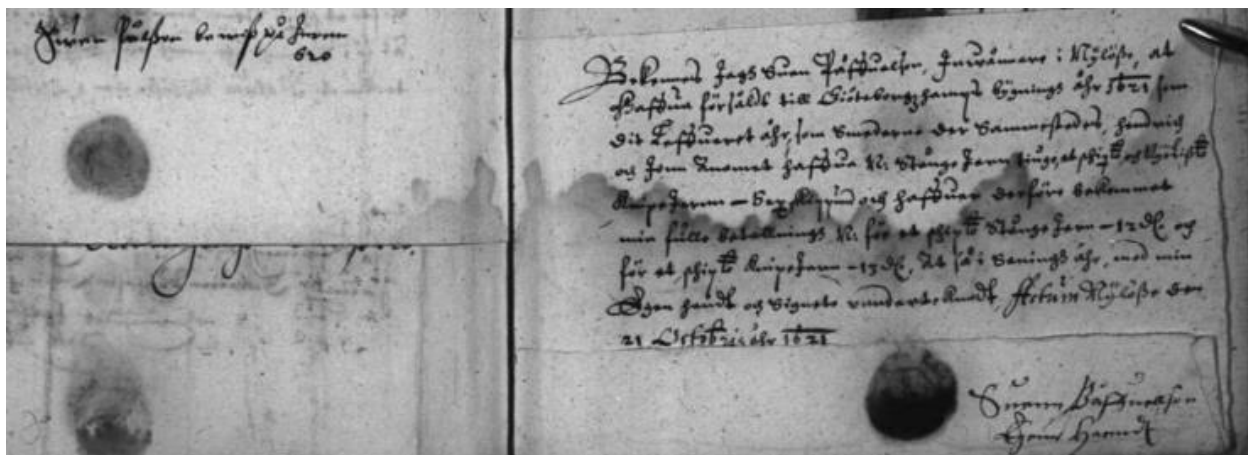
s. *Arvid*, nämnd cirka 1645–62²³

Ytterligare 9 barn som ej tas upp här. Det skall bara sägas att det finns en tveksamhet om två döttrars namn. Nils Asmundsson Borgström sägs ha haft hustrun "Ingrid Karen Svensdotter Bånge". Det kan dock inte ha varit ett dubbelnamn eftersom man inte brukade sådana då, åtminstone i denna samhällsklass. Frågan är då vilket det var. Jag har funnit att Ingrid Svensdotter Bånge var gift med rådmannen²⁴ i Karlstad Björn Nilsson (Karlstads RR 1649 8/10 och 1660 2/9). Det gör att Nils Borgströms hustru följaktligen hetat Karin.

²² Nils Börgesson Levde 1580–1655. Häradshövding, slottsfogde på Älvsborg, rådmann och politie- och byggnadspresident (en av tre presidenter i Gbg). Karin född i hans andra äktenskap med Britta Toresdotter. Karins bror Börge Nilsson adlades Drakenberg. Att Svens hustru Karin var dotter till Nils Börgesson framgår tydligt t.ex. av Karlstads RR 1651 (AD bild 322).

²³ Var vuxen och handelsman 1648, då han köpte master av fadern (Karlstads RR 1651).

²⁴ Även byggnadsinspektör (RR 1652).

Kvitto från 21 oktober 1621 av Sven Påvelsson på försålda järnvaror till bygget av Göteborgs hamn. Obs att han själv skrev under med "Suenn Påffuellson", medan arkivarien skrev "Swen Pålbon". Sigillet oläsligt.
(SVAR: landskapshandlingar)

Sven Bånge i Karlstads rådhusrätt (valda delar):

1649 handel med bräder

1651 inspektör (en av tre) för handeln i Karlstad

1652 hade Sven Bånge en skuld "sedan mer än 20 år" till salig Daniel Nilsson i Gbg

1652 sägs också i Karlstads RR att Svens måg Björn Nilsson var i frändskap med Anders Andersson Bånge och därför jävig i målet i fråga

1652 21/9 var Sven Bånge förordnad herredagsman (riksdagsman). Han blev tvungen att resa, trots att han försökte slippa på grund av att han nyligen ställts på bar backe genom att hans hus och allt han ägde förstörts av eldsvådan i en del av staden 8/9. Till råga på allt blev han då också bestulen på ett varuparti ombord på ett fartyg (sill, salt och råg). För uppdraget ("omaket") som riksdagsman (11/10–27/12) fick Sven Bånge nästa år ut 50 riksdaler och överlämnade de dokument han fått där.

1653 tillfrågades Sven om han ville sälja en tomt till bygge av skolhus men nekade.

B3

m. **Lars Bånge (d.ä.)**, skeppare i Nya Lödöse, nämnd 1587–90, var död 1590 12/2²⁵

h. **NN**

barn osäkra, om de ö.h.t. fanns

Lars Bånge (d.ä.) som skeppare

1589 30/6 från Nylöse med hästar

1589 19/7 från Nylöse med hästar²⁶

1589 27/10 från Nylöse med hästar

1589 22/12 från Rostock

När Lars Bånge och Enevald Larsson på senhösten 1589 låg i Fredriksborg (sannolikt, enligt texten, i Värmdö vid inloppet till Stockholm, eftersom det fanns ett slott eller en fästning ("hus") med slottsskrivare) blev de infrusna. Därvid frös en halv läst av ölet och annat i lasten. Trots det krävdes de av slottsskrivaren på accis och tull för hela lasten. Men denne lyssnade till deras bön och lät dem slippa accisen på ölet och reducerade tullen på det andra (vete). På något sätt kom de loss och kunde komma hem lagom till jul. Detta får vi reda på i ÖT. Där heter det den 22 december att han kom från Rostock med öl och salt, hans eget gods (det sägs inget om mellanlandningen i Fredriksborg men det måste ju vara den resan, och öl från Rostock var en mycket stor och eftertraktad handelsvara).

---

²⁵ Hade 1587 12/6 krav om 9 mark på Nils Perssons och hans systers sterbhus (döda 1586 18/10, skifte 1587 4/1). Stämdes till rådhuset 1590 12/2 genom bröderna Påvel och Anders som fullmäktiga och benämns salig: hade en skuld till Daniel krögare i Nya Lödöse. Det överenskomms att de skulle betala det som kunde fås ut av Lars gods. Sannolikt död strax före rättegången 12/2. Enligt NLT var en Lars Bånge instämd 1595 19/8 men uteblev. Det kan knappast vara densamme, eftersom det borde vara allom bekant att Lars Andersson Bånge varit död i fem år då.

²⁶ I originalet "*Bårger*", men det bör vara han (en av många fantasifulla stavningar som förekom).

C1

m. **Anders Bånge (d.y.)**²⁷, handelsman och rådman i Nya Lödöse nämnd åtminstone 1587–1621 (NLT)²⁸

h. **Karin**, nämnd åtminstone 1636–44, var död 1645²⁹

söner enligt nedan, översikt (något hindrad genom de omfattande noterna)

s. *Olof Bånge*, nämnd 1631–54³⁰

---

²⁷ "Skrivs ibland Anders Andersson Bånge" enligt NLT. Bröderna åsattes dock aldrig något patronymikon. Och den enda gången han kallas Andersson var 1620 14/2, då "*Anders Andersson Bånghe*" dömdes till 40 marks böter för mökränkning. Samma datum var "*Anders Bånghe*" i rätten i ett mål som hade att göra med hans handelsverksamhet. Mökränkningen mindre sannolik för Anders Bånge som nämns ända från 1587 10/10 (då både den gamle och unge nämns vid samma rådstuga) och som inte säkert levde efter 1621. Det är sannolikt så att man tappat bort en generation Anders Bånge, och att den som nämns 1632–38 (RR) och troligen, pga glesa källor, långt innan dess, samt var död före 1642 17/11 inte var NLT:s "unge" Anders Bånge utan son till honom. ²⁸ I RR 1642 17/11 heter det: "Karin, salig Anders Bånges". Anders befann sig sannolikt å annan ort under en period. I RR protokoll 1636 17/11 drev Anders bror Lars ett mål för honom som handlade om ett arv på 200 riksdaler som Anders Bånges hustru hade fått av Jacob Merser och Peder Kock och de hade bekräftat med ed. I RR 1638 7/3 dömdes Anders och hans bror Lars att betala en skuld till Leonard krögare från 1632 18/6. År 1632 var tydligen ett svårt år för Anders Bånge, då han även den 25/3 måste ta ett stort lån, då av Olof Torsson. Denne fordrade ännu 1644 27/6 pengar+ränta. I RR 1641 10/5 finns ett mål om att Anders Bånge hade en skuld till en Carl Botvidsson för 3 kor som Carl för 10 år sedan skulle sälja för honom. Det bevisades att han sålt dem, men han kunde inte visa att han betalat Anders Bånge för dem och dömdes skyldig. Carl Botvidsson stämde, vice versa, Anders Bånge samma dag för en tunna sill som Bånge köpt av Carls syster (Anders svägerska; not 29) för några år sedan och som han nu dömdes betala. Den 29 juli 1642 gjordes upp i rätten om en liten resterande skuld. Anders Bånge var då närvarande och avlade ed. Den 14/10 s.å. (KR) bråkade Lars Bånge och hans bror Anders Bånge om betalning enligt en obligation från Lübeck 1638 7/3. Tillskrivet i KR för 1642 står att det inlämnats papper 1643 8/3 som gjorde att det hela kunde klaras upp.

²⁹ "Karin Bånges" (mtl 1637 och RR 1640) eller "hustru Karin Anders Bånges" (RR 1640 och mtl 1639–42). Hon krävde i rätten 1640 30/4 en person på en skuld från 1628. Och 1642 22/8 meddelas från RR att Karin Anders Bånges av 8 soldater blivit bestulen på en ko. Den ene blev fast i Gbg och tilläts straffas enligt de lagar som gällde där. De övriga sju hade genomgått krigsrätt och straffats. År 1642 17/11 utsågs tre personer att överse och likvidera stridiga räkningar mellan henne och Olof Torsson. Eftersom Anders Andersson Bånge dog senast 1642 och Karin var hans hustru, är det något motsägelsefullt att hon hade att göra med Olof Torsson, vilken hade mer släktmässigt samband med Anders Larsson Bånge. Olof Torsson begärde också i rätten 1643 9/11 och 16/11 (när Anders var död) någon förklaring i saken av "Anders Bånge", vilken bör ha varit Anders Larsson Bånge. OD nämner mycket om Karins arvingar i RR 1645 25/8. I originalet från 1645 står att arvskiftet var stridigt men att det beslutats att barnen skulle dela lika i både fast och löst, och om någon hade krav fick den stämma dödsboet som vilken kreditor som helst. De två sista åren hade Karin bott i ett hus tillhörigt Nils Börgesson (f.d. president), för vilka han nu krävde hyra av hennes son Olof Bånge.

Det finns enligt OD ett yrkesregister på Landsarkivet för Göteborg 1639. Hon nämner något om detta. Jag har inte fått fram det via nätet men har en anteckning från ett besök där 2005. År 1639 skall det endast ha funnits de fyra följande Bånge: Anders Larsson (krämare), Lars (båtförare), Olof (köpman) och Sven (handlande med allehanda varor). Det skulle betyda att den Anders Bånge som nämns efter det året måste vara Anders Larsson, vilket gör att ovanstående motsägelse faller.

³⁰ Olof och Johan var stämda 1636 13/4 för en skuld från 1631 29/7. Olof hade också problem med betalningar för varor han handlade med (kramvaror och tyg) 1635–39 med stämningar och motstämningar. Han hade kontakter i Brätte och Lidköping och skickade ett ombud dit (RR 1637 23/8). Olof Bånge stämde även 1641 23/3 för grova skällsord mot underskulden: "...den 11 huius wed Stadsporten skält honom för een Rackare, hynda och skälm, och at han skulle låtha skära öronen af honom så och at han war werd at hängia i galgen...". Dom föll inte förrän den 13 januari nästa år: Olof dömdes då till högre böter än motparten, då hans okvädesord ansågs grövre (kan ju knappast ha varit grövre än enligt ovan). Olof tvistade 1642 10/1 med Jacob Lindsay om turkiskt grovt grönt tyg (för möbler) men hade inte alla papper med sig för avgörande i rätten. En osämja med

s. *Johan Bånge*, skeppare i Göteborg, nämnd 1631–44³¹

s. *Lars Bånge (d.y.)*, nämnd 1603–44³²

s. *Anders Bånge*, nämnd 1646–47 (RR, enligt OD)³³

s. *Sven Bånge*, nämnd t. o. m. 1641³⁴

Jacob Lindsay d.ä. avgjordes i rätten 1642 9/2 med förlikning. Det gällde utskjoppning av tjära 1630 och gällde både Olof och hans bror Lars. Det hade blivit förlikning 1636 17/10, då även en tredjedel i bojorten (se bild) ingick, och nu ansågs denna gälla. Parterna beordrades göra upp i godo. År 1642 19/9 dömdes Olof Bånge att återställa en undertröja som han hade fråntagit tvätterskan Margareta och skickat till Hamburg. Hon hade skött om en Mülenberg på hans yttersta, så tröjan hade stort värde för henne. Olof hade ådömts skaffa tillbaka den men inte efterkommit det. Nu fick han böter och måste göra som det var sagt eller ge henne motsvarande värde. År 1645 9/9 förklarade Olof för rätten och änkan Annika att han inte ville befatta sig med arvet efter hans salig broder, varken få något eller senare kräva något. Detta hade också brodern Anders Bånge förklarat tidigare. Olof tvistade 1648 18/9 med Johans änka Annika om en gravplats. I RR 1650 19/8 berättas om kalabalik vid Olofs gård. Hans lilla flicka hade sopat rännstenen en lördagskväll klockan nio. Jöns guldsmed hade då kommit och släpat in henne bland träden och slagit henne. Olof kom henne handgripligen till hjälp, varvid Jöns och hans hustru hade kommit hemifrån och gått in i Olofs port och fattat tag i hans hår. Olofs hustru kunde inte komma in genom porten utan fick ta sig in genom fönstret. Om inte en annan person hade kommit till hjälp och friat Olof från guldsmedens händer "*hade dee alt hanß håår utaff hanß hufwudh dragit*". I tumultet fick Olofs hustru ett slag över näsan. Guldsmeden och hustrun dömdes för slagsmålet i porten, men hur det gick till inne tog rätten inte hänsyn till. I RR 1652 den 1 och 4 oktober försökte Olof Bånge få upprättelse för skällsord av Frans bagare, men kunde inte bevisa detta genom ett vittne. Besökaren (tullaren) Olof Bånge var uppe i rätten 1654 ¾ på grund av att han skulle ha förolämpat lagläsaren Johannes Petreus (i Askims härad) under ett ting på Hisingen. Samme tullare Olof Bånge var 1651 9/4 skyldig en liten summa accis till Henrik Kreuger (nämnd i Gbg redan 1635 (OD)). OD uttrycker osäkerhet om tullaren Olof Bånge var den här Olof. Men det var det. Om Olof egentligen var tullare är inte säkert. Han hörde till strandridarna och skulle vittna vid Svenska Hisings härad 1652 23/11 men fick inte pga "sidovördnad och förakt" för rätten i det han kom in och satte sig på en kista i tingssalen utan att sedan ta av sig hatten på hela tiden. Det gällde att två strandridare anklagade ett par personer för att 1649 ha fört hudar Gbg-Kungälv förbi tullen. I detta mål sägs denne Olof Bånge ha framfört beskyllningar mot kapten Sinclairs hustru Annika Botvidsdotter. Hon hade varit g.m. Johan Bånge, Olofs bror. RR 1654 18/9 och 25/9 gällde krav efter brodern Lars Bånge: se dennes hustru.

³¹ Passerade Öresundstullen 1633 10/8 med öl, råg och lin från Rostock. Stämdes 1640 3/9 för en skuld från 1636 2/8. År 1641 26/7 ålades Johan Bånge och Jacob Lindsay att i godo ordna upp sina ekonomiska mellanhavanden. Den 30 oktober s.å. blev det rättsligt efterspel om betalningen för en tunna sill som Johan köpt av tullnärerna. De kom inte överens om växelkursen. I RR 1642 5/12 fick Johans hustru Anna (på andra ställen varianten Annika) upprättelse för skällsord hon utsatts för "på öppen gata". År 1644 30/9 stämdes Johan Bånges och Jacob Lindsays tjänare och andra för att ha hindrat bönderna att komma till torget med sina varor och för att dessutom ha frånrövat dem varor. Johans änka tvistade 1648 18/9 med Olof Bånge om en gravplats. I mtl 1645: "*Johan Bånges änka*", 1646 "*Anna Bonges*" och 1647 "*fendrichen Andres Sinclair*".

³² Nämnd i mtl fr. o. m. 1603, men bör ha avsetts med den Lars Bånge som nämns redan 1595 i NLT. En Lars Bånge levde t. o. m. 1644 och behöver inte vara identisk med den förutnämnde; 1645–46 hans änka i mtl och 1647 lagläsaren *Johannes Petreius*". I mtl fanns 1637–38 två Lars Bånge. Dessa ger oss ytterligare ett Bångeproblem. Det fanns en äldre L. B. som nämns fr. o. m. 1603. Troligen tillhör han en tidigare generation. Anders Bånge och hans hustru hade en son Lars. Det måste vara han som nämns i mtl 1637–38 och 1641–44, därefter änkan 1645–46. Åren 1639–40 skulle man kunna tro att det var han som flyttat till en annan rote, vilket stämmer med mtl 1639–41 men inte med 1637–38, då det fanns två Lars Bånge i Gbg. Båtföraren 1639 enligt yrkesregistret kan inte ha avsett vår Lars Bånge, men det är svårt att förklara att denne inte finns med i registret, då han ju var handelsman. Möjligen var det om han inte fått burskap ännu.

³³ Bör avse en son i den här familjen. Fadern död 1642, och Anders Larsson Bånge flyttad till Kristinehamn (dock något osäkert när han gjorde det, då jag funnit honom i mtl i Gbg t. o. m. 1650). En Anders Andersson Bånge var också den blivande kammarskrivaren (död 1692 i Åbo), troligen hörande till denna familj.

³⁴ OD har en fundering om denne Sven: "*Karin Anders Bånges hade fyra kända söner: Olof, Anders, Johan och Lars. Kanske finner vi en femte bror, då det den 21.1.1646 bestämdes i rätten, att Anders Bånge omedelbart*

Bojort. Modern kopia. Grundgående lastfartystyp från Holland med sprisegel, utan köl men med nedsänkbara svärd på sidorna. Från nätet.

C2

m. **Lars Bånge (d.y.)**, handelsman i Göteborg, nämnd (1603 (LR)³⁵) - 1644 (mtl)

h. **Britta Bryntesdotter**³⁶, nämnd 1638 19/4 (RR) och som änka utan namn 1645–46 (mtl) och 1645 med namn (RR)

---

skulle betala Annika Johan Bånges 10 rdr för den klädeskappa "*fordom Sven Bånge tillhörig, som han först till köps begärade och sedan efter sin begäran till låns hos henne bekommit och tagit hafva*". Det kan vara så om "*fordom*" betyder att han 1646 inte längre bodde i Göteborg men inte om det betyder att han var död då. I så fall var der inte han som kom till Mariestad. Annars måste det ha funnits en fjärde Sven, OD:s femte broder, vilken gått ett okänt öde till mötes och avlidit mellan 1642 och -46. En Sven Bånge skrivs i mtl under hustru Karin Anders Bånges jämte hennes söner Lars och Olof. Att han försvann mellan mtl 1641 och 1642 skulle tala för att det var den Sven som kom till Karlstad, där han skrivs fr. o. m. mtl 1642 och hette Sven Påvelsson. Men varför skulle han då skrivas i mtl jämte Lars och Olof? Och det fanns minst ett par Sven Andersson Bånge. Se sist i avsnittet "Andra och osäkra personer med namnet Bånge".

³⁵ Troligen nämnd även tidigare och bedöms ha varit den Lars Bånge som 1595 19/8 (fem år efter den äldre Lars Bånges död) ådömdes böter för uteblivande från rätten. "Husfattig" och slapp skatt 1605 och 1610. Se även not till brodern Anders Bånge. Lars var bror till Olof Bånge (RR 1642 9/2 – se denne). Lars stämde 1641 12/7 för en stor skuld från 1640 15/9, men kunde inte betala och saken kunde inte nu avgöras. Och 1641 31/8 stämde Lars för en stor skuld från 1638 12/6. Han sade sig inte kunna betala, utan om det inte kunde vänta några år, fick de begära honom i konkurs. Lars tvistade 1642 2/3, 9/3 och 9/6 med Jacob Lindsay (d.ä.) om en obligation för leverans av 11 styck "*dusinken*" (en sorts grovt tyg) från 1625 22/12 och betalning för varor som hans salig hustru (=Lars hustru) bekommit och blivit betalda. Lars tänkte ge sin hustru en kassiacka 1643 (Kassiacka var (*i den forna kvinnodräkten*) en stackot, vid Tröja med vida ärmar och styf krage, och räckte litet öfver kjortelen. 1757. SAOB). Han stämde skräddaren Sven för att ha förstört den, så att den skulle behöva skickas till Holland för att förbättras. Plagget hade dock varit hos en annan skräddare efter Sven. Denne fick till slut, efter att rätten inte hade godkänt skräddargilletts dom i saken, böta 4 daler silvermynt.

³⁶ Skrivs även någon gång Brigitta. Hon tog 1645 25/8 upp i rätten att några personer ville ha ut sina krav från hennes mans tid. Det fanns bara 76½ riksdaler i sterbhuset, vilka fick räcka, eller inte. I RR 1654 18/9 och 25/9 krävde Olof Bånge lagläsaren Johannes Petreus på 500 riksdaler enligt en obligation från 1636 20/9, å dennes hustrus förre mans, salig Lars Bånges vägnar. Men summan framkom efter att hon sett igenom makens

s. *Anders Bånge*, nämnd i RR 1665 29/11 som avliden³⁷

d. *Ingrid Bångengren*³⁸, nämnd i RR 1678 22/4, g. m. postmästaren i Kungälv Erik Hattun³⁹

s. *Paul Bångengren*, proviantmästare, nämnd i RR 1678 12/9⁴⁰

Kerstin Andersdotter Bånge⁴¹ var syster till Lars Bånge (RR 1638 19/4). I detta mål skrivs hon som "Kerstin Lars Bånges", "Kerstin Bånges" och "Kerstin Andersdotter Bånge". Det bedöms sammanvägt säkrare att hon var syster till Lars än hustru (inte enda gången att det kan ha blivit ett sådant fel i ett protokoll). Kerstin var också syster till Olof Bånge (RR 1642 2/12) och var avliden då (om det var denna). Det stämmer dock ganska bra med OD 3.20 som meddelar att en Kerstin Andersdotter Bånge var andra hustru av tre till dalslänningen Henrik Soterus och gift med honom 1638, samt död före 1644, då han gifte sig för tredje gången.

Anders Larsson Bånge, osäker fader:

RR 1641 16/4 om släktskapsförbindelser

Anders Larsson Bånge övertog det ena förmynderskapet efter rådmannen Olof Torsson för Margareta och Anna, döttrar till Jacob Lindsay d.ä. Det andra hade M. Henrik Soterus. Flickorna var födda i det andra äktenskapet. I det första hade Jacob d.ä. sönerna Jacob d.y. och Thomas. Skifte efter första hustrun hade skett 1622 i salig burggrevens hus med Jacob Merser som vittne och Thomas Styvert som även närvarande. Rätten dömde att båda kullarna skulle vara lika ärvande efter första hustrun, eftersom man inte hade gjort något arvskifte och ingen förmyndare varit närvarande 1622 när Jacob d.ä. lovat sönerna 1000 daler var efter modern, om han skulle omkomma på sjön under en resa som han tänkte göra.

Se även not 41.

m. **Anders Larsson Bånge**, handelsman i Göteborg, nämnd 1634–47, flyttade då⁴², d. som vice borgmästare i Kristinehamn 1661 14/6

---

räkenskaper och var inte giltig, eftersom Lars Bånge hade "*satts in på gisslekammaren*" för skuld och gått i konkurs. Övriga kreditorer nöjde sig med detta, och Olof dömdes inte få något företräde i konkursen.

³⁷ Var nog vuxen vid sin död, då det hänvisas till att han skrivit något i sin almanacka. Sannolikt den Andreas Laurentii Bånge som inskrevs vid Göteborgs gymnasium 1654.

³⁸ Namnet Bångengren kanske antaget på grund av att de skämdes för faderns öde på slutet.

³⁹ Proviantmästare och postmästare i Kungälv.

⁴⁰ Sannolikt den Paulus Laurentii Bånge som inskrevs vid Gbg:s gymnasium 1655, ett år efter Andreas.

⁴¹ Var med flera andra "opartiska och oberyktade dannekvinnor" "värjekvinna" för den ansedde handels- och rådmannen Olof Torssons dotter Gertrud som kommit i vanrykte för äktenskapsbrott. Detta avhandlades vid två mycket omfattande extraordinarie rättegångar.

⁴² Köpte ett parti sill och kom i tvist med säljaren om priset beroende på olika myntsorter och deras omräkning (RR 1636 19/5). Samtidigt drevs ett annat mål om en obligation som Anders 1634 20/9 hade skrivit till en Knut Sörensson. Senare samma år och året därefter var det åter tal om en växel och obligationer från tidigare det året. I RR 1637 24/4 och 8/5 stämde Anders för betalning i Hamburg av en fjärdepart i skeppet *Tartar* enligt kontrakt från 1634 24/11. Anders hade också inskeppat varor på Petter Guldbrandssons skepp 1637 (RR 18/8) och ville ha arrest på dem tills han kunde vara säker på betalning. Anders Larsson Bånge hade tydligen ådragit sig stora skulder och försökte den här tiden att med olika medel lösa dem. I RR 1640 18/4 finns ett långt mål av

h. **Britta**, blev änka i Kristinehamn 1661, d. 1663 15/2 ibm
s. **Jöran**⁴³, handelsman i Kristinehamn, d. 1669 10/5
d. **Kerstin**⁴⁴, f. 1645, gift 1664 i Kristinehamn, d. 1676 30/7
d. **Ellika**, gift 1667 i Kristinehamn
d. **Britta**, gift 1670 i Kristinehamn
d. **Margareta**, f. 1650 1/5 i Kristinehamn, g. 1672 ibm
d. **Johanna**, f. 1653 14/8 i Kristinehamn, g. 1678 ibm

Anders Larsson Bånge som skeppare

Extraordinarie rättegång på Göteborgs rådhus 1640 18/4

"..angående det Confiscerade – af admiralitetet uthj Danmark A:o 1634 skepp och gods, som bem.te Comparanter och deras participanter war tilhörigt.." (comparanterna eller käranderna var Hans Börgesson och Anders Larsson Bånge, och participanterna eller delägarna var Anders Seth och Hans Börgesson).

Här nedan sammanvägning av pusselbitar om båtbygget från 11 vittnen.

Skeppet började byggas i Gräfsnäs (några mil öster om Gamla Lödöse) av greve Casimir (Johan Casimir (1583–1634) av adliga släkten Lewenhaupt, vilken var född på Gräfsnäs). Kölen sträcktes där och drogs på vägen av 60 par oxar till Gamla Lödöse (vilken syn! Och vilket liv! 120 oxkrafter!), där det "fullbyggdes". Man fraktade sedan förbjudet ektimmer från Kungälv till Skottland och återkom därifrån till otillåtna (svenska) hamnar med hemliga varor och förde dem till Gräfsnäs. Fartyget konfiskerades därför i Nylöse av tullnären Tönnes Påvelsson och såldes till Hans Amundsson i Norrköping, vilken sedan sålde det till Anders Seth och Hans Börgesson i Göteborg. De lät förlänga

---

stort sjöfartsintresse. Se under "Anders Larsson Bånge som skeppare". Den 16 april 1641 tog han på sig förmynderskapet för Jacob Lindsays d.ä. döttrar, då den förre, rådmannen Olof Torsson, ansåg sig för gammal. I ett mål samma dag ges flera släktskapsuppgifter. I målet om Gertrud Olsdotter (not 38) förekom ett litet efterspel mellan hennes far och "Anders Bånge" så sent som 1643 13/10 (KR), 1643 9/11, 16/11 och 1644 11/3 (RR). Anders Bånge var uppe i rätten 1647 29/11 om en överenskommelse med en Henrik Wichman från 1641 3/11. Och 1647 6/12 tillfrågade Anders Bånge och Axel Ruth kapten Hans Lindsay om något gällande arv efter salig Elin Nils Jacobssons. Enligt OD var hon död 1648 och hade varit g.m. Nils Jacobsson som dog 1643. Vi ser här att Elin dog senast 1647. Något om släkten Bånge ges inte av OD på detta ställe. Den 13 december s.å. nämns en "Anders Bonge Stadsboden" (stadsbud) som vittne. I 1648 20/1 och 3/2 framkommer vid fortsättningen från året innan att kaptenen var svärson till ovannämnda salig Elin. I KR 1642 2/12 och RR 8/12 ges fler upplysningar som rör de här personerna: Det gällde ett ärende som även berörde Nils Börgesson (far till Soterus första fru). Henrik Soterus och hans barn ägde en guldkedja, som hans salig hustru (Kerstin Andersdotter Bånge) utan hans vetskap lånat sin broder Olof Bånge. Detta enligt buntmakaren Jacob Garden, vilken företrädde Soterus i rätten och enligt OD var far till Nils Jacobsson. Enligt OD burskap i Kristinehamn 1647 och död där 1661 14/6. Änkan Britta.

⁴³ Skrivs även Georg. Säkerligen den Jöran Bånge som nämns i ett mål i Karlstads RR 1664 (AD bild 196) mot en Bryngel smed.

⁴⁴ Skrivs även Christina. Gift två ggr (1664 och 1670).

och bygga om fartyget vid Älvsborg och befraktade det från Nylöse med järn tillhörigt Thomas Mauritzon och Anders Larsson Bånge. Skeppare blev Ratke Seth, och varken han "eller någon annan hamburgare" var ägare. Ägarna var hela tiden svenska, vilket man nogsamt påpekade. (Ratke Seth bör ha varit bror eller kusin till Anders Seth, emedan hans egen son med det namnet var född 1631 (enlig OD, som har uppgifter om härstamning från annat tyskt område eller Holland)).

Andra och osäkra personer med namnet Bånge (i bokstavsordning)

Agneta Andersdotter Bånge

Gbg:s RR 1664 22/2 ff: Konduktören Martin Eriksson Berg (= "Mårten Eriksson Brag" i Dalsland som var g.m. Agneta Andersdotter Bånge) lämnade in en skrift och klandrade på sin svärfaders, salig Anders Bånges gård, vilken hade övertagits av rådmannen Arvid Gudmundsson för en gammal skuld som Anders Bånge hade till Olof Torsson (svärfar till Arvid) och sedan sålts till Frans Kock. Fortsatt utredning avslöjade att Arvid och befallningsmannen Erik Andersson Pihl å samtliga arvingars vägnar (Martin och Erik Pihl var svågrar, Erik genom hustrun Anna Andersdotter Bånge) med käranden hade kommit överens om att gården skulle få övertas mot 60 riksdaler till Anders Bånges arvingar. Fastebrev hade utfärdats i vanlig ordning. Löftesmän vid affären var salig skeppsmajoren Hans Kinnaird (svärson till Britta Andersdotter Bånge) och stadsskulden Hans Larsson. Alla arvingarna hade inte velat att gården skulle säljas. Erik Pihl fick sin andel av de överenskomna 60 riksdalerna; 10 rdr. Nu fick arvingarna inte alla 60 rdr utan de hölls i arrest av staden, eftersom Anders Bånge var skyldig den 23 rdr. Fastebrevet befanns giltigt. Arvid skulle nu betala ut resten av de 60 rdr till de arvingar som inte redan fått sin del (som Erik Pihl hade). En av arvingarna som nämns var en Cecilia som var dotter till en Anders Bånge. Hon hade pga en skuld lovat sin del av de 60 rdr till köpmannen Henrik Arvidsson och skulle inte heller få mer. Denna Cecilia (syster till ovan nämnda Anna och Agneta) bör enligt ovan och namnet ha varit brors-dotter eller -dotterdotter till Cecilia Andersdotter (1582–1649) som var gift med rådmannen Olof Torsson.

Till ovanstående mål kommer några i över- och underrätterna 1671–72, då kammarskrivare Anders Andersson Bånge stämde salig Hans Kinnairds arvingar och densamme Anders Bånge tilltalade den ovan nämnde Henrik Arvidsson ("arvsadministratör"). Hänvisning skedde till en dom i KR 1653. Den går inte att hitta, men årtalet säger väl något. Denna gällde Anders Anderson Bånges barnpenningar+ränta 1653–62 (även hänvisning till Askims tingsrätt här). Attest hade skrivits 1671 16/1 av Erik Andersson Pihl i Pixbo att han hade pengarna hos sig att inlösa salig majorens handskrift. Major Kinnairds änka var Margareta Lindsay. Hon hade skrivit brev i Balltorp, Fässberg sn, 1662 27/6 om att hon krävde bevis på påstådd skuld. När brevet kom till honom i Stockholm, var han i Finland. Rådmannen Petreus intygade att majorskan hade fått brev tillbaka. Kammarskrivarens fullmäktige i rätten var Jöns Börgesson och Lars Larsson Hising.

Anders Andersson Bånge i Karlstad

I Karlstads mtl nämns en *Anders Andersson Bånge*, ofta bara kallad Anders Andersson, ibland Anders Bånge, ibland hela namnet, åren 1644–47 med markering enbart för man men fr. o. m. 1648 med hustru t. o. m. 1656. I domböckerna nämns Anders Bånge i Karlstad t. o. m. 1654, och 1662 var han hemmahörande i Brattfors. Mtl visar att han 1657 fanns i Brattforshyttan i Färnebo sn, Filipstads landsförsamling, och då är borta från Karlstad. Åtminstone hade han två drängar och en piga där det året. Han nämns sedan där till sin död 1677 (änkan 1678). På hans gravsten skall det stå Bratt.

Utdrag ur Karlstads RR

Uppbjöd salig Påvel skräddeles gård 1649.

Byfogde: år 1647 hade Per skomakare "utstått byfogdetänsten för honom" (varit ersättare).

Hyrde en bod och stämdes 1649 för att inte ha betalat hyran i fyra år och stämdes 1651 för utebliven hyra för ytterligare tre år.

Hade 1652 en son som var tillräckligt stor för att ta emot pengar för sill å faderns vägnar.

Var 1652 i frändskap med rådmannen Björn Nilsson.

Nämns 1653 i samband med arvsvist efter ryttmästaren Lars Andersson Bånge. Var en av de många arvtagarna. Se mera under ryttmästaren.

Nämns flera gånger i RR:s protokoll för olika saker av mindre intresse för utredningen.

Anders Bånge

En *enspännare* (beriden kurir - hade en "stallbroder") *Anders Bånge* nämns i Karlstads RR 1652.

Anders Bånge

Den 13 december 1647 nämns en "*Anders Bonge Stadsboden*" (stadsbud) som vittne (Gbg:s RR).

Claes Bånge

I LR 1591 finns en lista på dem som 1586/87 lejt bodar i Nya Lödöse till Larmsmassan (=1586 10/8). En av två var "*Claus Bångh*"⁴⁵. Han betalade 4 daler som i svenska pengar räknades som 18 mark. Till Mattismässan (1587 24/2) var det två andra som lejde bodar.

Daniel Bånge

Lösningen på problemet *Daniel Bånge* under ryttmästaren finns i Riksarkivets meritförteckning som han egenhändigt skrivit år 1656 (via geni. com), där man bl.a. kan läsa att han "...var uppfödd i Göteborg, i 26 års tid varit soldat under de tyska regementena, i 12 år för kapten, 1650 vid Wismar blev kompaniet understucket och är nu utan tjänst med hustru och barn.... Ofta varit skjuten och illa kväst". Detta stämmer perfekt med att han kom hem till Sverige 1650, och till yttermera visso att han, också enligt geni.com, fick äldste sonen Axel i Leipzig 1646. Daniel var född 1616 och dog 1690. Släkten adlades Bongehiell 1694. Ett klagörende av det som står i geni.com: det var så att *majoren på Sundshult* (Sandhult sn vid Borås) gav en gåva till kyrkan på sitt yttersta. Det skedde den 7 september, därav detta datum. Men han dog den 9 september. I db ingen ålder angiven, men den skall ha varit 74 år, sannolikt enligt meritlistan.

Daniel Bånge, nämnd 1650: troligen densamme som nämns i Älvsborgs länsräkenskaper 1678 (sid. 1314) som major, ägande 5 donerade hemman i Vedens härad i Västergötland (Fritsla och Sandhults socknar) på tillsammans 12 ½ pund smör. Möjligen identisk med den på nätet nämnde kapten Daniel Andersson Bånge, stamfar för släkten Bongehiell.

---

⁴⁵ "Bångh" är samma stavning som i fråga om Påvel.

En anteckning jag gjorde på GLA 2005 (möjligen från Frödings privatarkiv) lyder: "*past. Daniel Andersson Bonge* 1648 19/11 (Lennart Torstensson)", dock knappast densamme.

Erik Andersson Bånge och brodern

Anders Andersson Bånge

Anbytarforum (utdrag från 17 december 1996): "Jag söker alla uppgifter om *Erik Andersson Bange/Bonge/Bånge*, som var regementsskrivare vid Åbo och Björneborgs kavalleri. Nämnd första gången som mönsterskrivare 1648 vid Thomas Thomassons kompani av Johan Wittembergs regemente, men finns inte där 1647. Erik Andersson Bange dog 1676 24/2 i Åbo. Hans broder *Anders Bånge* finns 1667–70 som skrivare vid Tredje provinskontoret i Stockholm, 1670–73 kammarskrivare vid kamrer Wulffs kontor, och utnämnd till bokhållare i Åbo län 1673 11/3, död i Åbo 1692 5/5. Brödernas far bör ha hetat Anders Bånge, och var kanske bosatt i Sverige. Finns någon möjlighet att få uppgifter från Kammarkollegiums arkiv?"

Jens Bang

I Ålborgs tullängder 1583–1606 finns en *Jens Ban(n)g* 1583 och en 1605, möjligen men inte säkert densamme. Den andre var sannolikt den noggrant utforskade (dock utan att man funnit någon säker härstamning) och omskrivne stormannen Jens Bang i Ålborg som börjar nämnas där år 1600. Hemorten i tullen anges inte andra gången, och första gången är det svårsläsligt. Det börjar på Ra, kanske Randers. Då var skutans avgift 2 skilling, medan den 1605 var 8 sk. Inget i boken ovan visar något släktskap eller annat samband med nuvarande svenska västkusten. Han hade inga barn. Namnmässigt skulle det kunna finnas ett samband med Johan Bånge, då namnformen Jens utvecklades till Jöns och sedan i många fall vidare till Johan. I ÖT skrivs Anders Bånge på många olika sätt, även Bang, Bange och Bong.

Jon Bånge

Jon Bånge i Torsö (senare en del av Mariestad) född 1649, död 1727 i Torsö. Utredning finns på nätet.

Ryttmästare Lars Andersson Bånge

Gbg:s RR 1652 22/1, 16/2 och 1/3: Salig *ryttmästare Lars Andersson Bånge* hade skrivit testamente i Leipzig 1647 15/3. Han dog barnlös, varför hans många hel- och halvsyskon blev arvingar. Dessa delades i två läger om arvet på 2000 riksdaler brutto. Det ena (A) om tre syskon företräddes av Jacob Andersson och Nils Olsson i Karlstad, det andra (B) om sex syskon av Barbro Anders Påvels och Mickel Svensson i Vänersborg (en Anders Påvelsson nämns där i mtl 1624, liksom en Anders Bånge, och en Mickel Svensson med hustru fr. o. m. 1638, 1675 utan hustru men med son). Att ärendet togs upp i Göteborg tolkar jag så att ryttmästaren var född där och att de avlidna föräldrarna som förmedlade bakarvet bodde där. A hade fått för lite av arvet jämfört med B. Lagen sade att alla barn i sådana fall (=halvsyskon å både fäderne- och mödernesida) skulle ärva lika. Dock blev det inte helt likt, emedan modern till A som var närmaste arvinge hade hunnit avlida innan det hela uppdragades. B kunde inte försvara att hans gren skulle få mer: de hade bara hört att Anders Påvelssons barn skulle få ärva. A tillfrågades varför de inte agerat tidigare. Svaret blev att de fått vetskap om arvet först 1650, när Daniel Bånge kom tillbaka till Sverige. I mars 1651 hade man brevväxlat med Arvid Gudmundsson och

vid Larmässan (10/8) tagit upp striden. Domen blev följande: arvet skulle delas i tre delar. Den ena skulle gå till utgifter i Tyskland och till styvmodern och Vänersborgs kyrka. De andra två delarna skulle i lika delar gå till alla syskonen som lika samarvingar.

Kommentarer:

Vänersborgs kyrka (Vänersborgs söners gille 1987): Två silverkannor, som finnas upptagna i inventarieförteckningen av år 1690, såldes i slutet av 1700-talet för att skaffa medel till att betala den skuld som församlingen ådragit sig vid byggandet av den nya kyrkan. Den ena kannan var skänkt av *ryttmästaren Lars Bånge*, den andra av kommandanten Per Larsson Styltenhjelm (eller Stöltenhjelm, död 1668 i Vänersborg, inget känt släktsamband).

Detta ärende är mycket komplicerat i och med att alla namnen inte anges och att det är svårt att räkna ut hur föräldrarnas äktenskap såg ut, samt att få fram vilket äktenskap Lars Andersson Bånge tillhörde. Och vem var *Daniel Bånge* som varit utomlands till 1650? Enligt OD fanns en Daniel Danielsson Bånge i Göteborg i slutet av 1600-talet, men han var son till en Daniel Persson. Att arvingarna som stred bodde i Karlstad och Vänersborg är förenligt med släkten Bånges ursprung och handelsförbindelser. Den möjliga fadern Anders Larsson Bånge flyttade till Kristinehamn 1647 och hade med sig flera barn födda i Gbg och fick två till där. Deras namn liknar inte mycket de andra i Bångesläkterna i Gbg. Och det finns inget belägg för att det var ett komplicerat äktenskap. Den andra möjligheten är Anders Anderson Bånge d.y. i Gbg, död 1642, med hustrun Karin som överlevde. De hade många barn, bara delvis kända.

I fortsatta mål i de olika RR framkommer ytterligare fyra arvingar till ryttmästaren: Anders Andersson Bånge i Karlstad verkar vara en och nämns inte bara i egenskap av järnhandlare. En arvinge var också Hans Christoffersson i Lidköping. Så har vi rådmannen Erik Jacobsson i Vänersborg. Till sist Jacob Hindersson i Uddevalla. Dessa har varit svåra att få fram mer om (främst hustrurnas namn). Anders Bånge ovan kan ha varit son till Anders Påvelsson och hustrun Barbro Andersdotter Bånge (i så fall var fadern inte Anders Andersson d.ä. som påstås och hette inte Bånge). Barbro nämns i mtl fr. o. m. 1638, med son 1641. Erik Jacobsson i Vänersborg dog 1658, mellan 26/3 och 22/7 (Vänersborgs RR). Han nämns fr. o. m. 1649 20/9 i ingresserna till RR protokoll. I mtl finns han fr. o. m. 1640. Han skrivs i mtl så att det är mycket säkert att han var son till Jacob Jönsson ibm och gift 1641. Sonen Abraham Eriksson nämns som gift fr. o. m. mtl 1675 och var 1699 utfattig (tiggare). "Jacob Hindersson" i Uddevalla har jag helt misslyckats med, även om jag sökt en Jacob Hindriksson som han egentligen har hetat.

Principen med arvet till ryttmästarens halvsyskon tror jag måste ha varit sådan här: Lars var enda barnet till en Anders Bånge och hans hustru NNA. Anders Bånge har också varit gift med en hustru NNB. Med henne fick Lars då halvsyskon å fäderne. Hustru NNA förmedlade enligt detta arvet å möderne, dvs att hon var gift med någon annan, före eller efter äktenskapet med Anders Bånge. Vilken syskonskara som hade 3 eller 6 medlemmar är svårt att säga. Det figurerar många fler patronymika bland arvingarna än 2 eller 3, vilket gör det omöjligt att räkna ut hur det hänger ihop i avsaknad av fler person- och familjeuppgifter.

Gbg:s RR 1652 16/2

(Fortsättning på stämningar 15/1 och 22/1, där man begärt in och läst testamentet av Leipzig 1647 15/3 efter salig ryttmästaren Lars Andersson Bånge, gällande pengar, vilket svaranderna lämnat – den 16 februari kärandernas genmäle enligt nedan)

Denne dato då Rätten Saken emillan Jacob Anderßon och Nillß Olufßon Kiäranderne och Barbro Anders Påwels och Michell Swenßon Swaranderne, at öfwersee, företogh, äre Partierne infordradhe och tilfrågadhe, huru många bröder och systrar varit hafwer Rs. 3 på Kiäranderne och 6 på Swaranderne sidha; Widare äre Swaranderne tilfrågadhe, hwarföre icke Kiäranderne så well som the af Legato bekommit hafwe, aldenstundh testamentet wtryckeligen i bookstafwen förmäler, at Legatum emillan testatoris brödrar och systrar lijka delas skole, och ingen åtskilnat wara skulle emillan hanß faders och moders barn? Rs. At dem intet annat sagdt är, än at Anders Påwels barn skulle hafua legatum. Heroppå äre Kiäranderne tilfrågadhe, hwi dee icke förr derom talat hafwa? Rs. At de intet förr deraf weetat hafwa, än Anno 1650 då Daniell Bånge hijt hem i Landett kom, och hafwa uthi förledit åhr uthi Martio oppå Arfwedh Gunmundßons i föregåendhe Februario till dem sende skrifwelße, der om tillbaka skrifwit, och nästfölgiandhe Larßmeße dett först impugnerat och stridigt giordt.

Gbg:s RR 1652 1/3

Wthi Saken emillan Jacob Anderßon och Nillß Olufßon ifrån Carllstadh klagande, och Michell Swenßon och h:u Barbro Anders Påwels ifrån Wenersborgh Swarandhe, angåendhe ett Testament af 2000 Rixdaler giordt af theas halfbrodher Sahl. Ryttemestaren Larß Bånge uthi Leipsich A.o 1647 den 15 Martij; är detta Rättens äntlige Sentens och domb; at aldenstundh käranderne Moder, såbom närmaste arfwinge hafwer uthj sin Lijfstidh förtegat sin arfsrätt i dett hon icke hafwer Testamentet tidigt klandratt, såbom uthi återgångs: arff effter Laag skee böör; hwarföre kunna käranderne effter Moderens död h Jure representationis icke admitteras till arfwet dee prætendera oppå. Doch will Rätten icke wthan skiäll sålunda Saken Parterne emillan moderera, at dhe såbom halvesyskon både å fäderne och möderne skole wara samarfwingar effter Laag, och dela lijka låtter sigh emillan dee twenne delar, som af Testamentet, sedan åtskillighe i Tyshlandh giordhe omkostningar afdragne äre, blifwa behåldne; Och hwadh som till Wenersborgs kiörkio och Styfmoderen gifwit är, skall tagas utaf den tredie öfrige deelen; Rättegångs expenser angåendhe skole bägge Parterne der uthi ståå lijka.

Gbg:s RR 1653 13/1, 17/1 och 20/1

(i ingressen till målet: Nils Olofsson och Jacob Andersson från Karlstad mot Mickel Svensson och medarvingar, båda parterna genom fullmäktige – men 1652 i ingressen samma som i texten ovan)

Här bara att käranderna krävt att få veta vilka utgifter det blivit för rättegångarna och att svarandena borde åläggas stå för dem. Den 17 januari inkom deras svar, och dom om detta utställdes till nästa gång. Den 20 januari ådömdes svarandena att betala 90 daler silvermynt till kärandena.

Skatteverket 2022: Halvsyskon tar lika med helsyskon del i den lott som skulle ha tillfallit deras förälder. Finns det inga helsyskon, tar halvsyskon hela förälderns hälftendel. Är båda föräldrarna döda, tar halvsyskon hela arvet, dvs. även den del som belöper på styvföräldern. I ett avlidet halvsyskons ställe träder dess avkomlingar in.

Om någon av föräldrarna är avlidna sedan innan träder eventuella syskon till den arvlåtaren i sin förälders ställe. Halvsyskon ärver således om den gemensamma föräldern är avliden. Finns det däremot inga helsyskon, och båda föräldrarna är avlidna, tar arvlåtarens halvsyskon hela arvet enligt [2 kap. 2 § 3 st. ÅB](#). Detta utgör en del av den legala arvsordningen.

Karlstads RR 1653 4/4

”Så förmantes Erich Jakobsson i Wänersborgh, att han skulle tillstålla Ryttemestarens Lars Bånges arfwingar här i staden, Nils Oluffsson och Jakob Anderßon, dee Penningar som effter Rättens domb, i

Giötheborg them tilldömbde ähre, och Ryttmestaren sine syskon Testamenterat haffwer, sampt medh Expenserna effter Expensdommen: Erich loffuade godwilleligen sigh wille det effterkomma, sedan han medh dee andre Participanterne haffua der om öffwerlagdt, och till mehra försäkringh, qwarsatte han sielff godwilligt den skuldh /: nembligen 200 Rd.r St: Jern :/ som han aff Anders Bånge haffwer att fordra, sade sigh och här på haffua allerede 20 Rdr betaldt.”

Karlstads RR 1653 4/7

Näst begiärade Wachtmestaren Nils Oluffsson, ödmiukeligen att Rätten wille tillhålla Erich Jakobsson i Wenersborgh, att han måtte fullgiöra sin loffwen och tillsäyelse, som han här å Rådstugu giordt haffuer, den 4. Aprilis, huius Anni, nembl. att han skulle betala till migh och Jakob Andersson, den Summa wthaff vår Broders Testamente, som oß wthi Giötheborgh tilldömbdh ähr: Erich Jakobsson sade, iagh loffwade migh så widt wille betala, der iagh intet annat beskedh kunne få från Giötheborgh /: der på han sielffkraffdh giorde sin Eedh, :/ men nu haffwer iagh annan wndrättelse bekommit, nembl. Att det war Errerat i Giötheborghs dombs affCopierande, i deet der stodh en för aldt; men skulle heeta ett för aldt: doch effter wnderhandlingh, loffwade Erich Jakobsson, att han will wara Nils Oluffsson behielpeligh, wth Giötheborgh, till att wthfordra aff dee andre arffwingarna bem:te Penningar, men för Quotam will han nu strax affläggia, det Anders Bånge och Hans Christopherson nu tillstådes warande, ey eller förwägra; och offwanbem:te Penningar, loffuade han nästkommande Larßmeße, medh sådan flijt, som det woro hans egna, antingen bara Penningar eller wahrur, dem förskaffa, och korteligt sagdt, sade han, Jagh skall så laga, att dee skole bliffwa betalte så framt iagh skulle ähn taga aff mitt egit: der på Nils Oluffsson och Erich Jakobsson, handräctes in för Retten.

Karlstads RR 1654 25/2

”Samma gångh gaff Jacob Anderßon Rätten ödmiukeligen tillkienna, att Erich Jacobson i Wenersborgh, hafuer icke ännu fullgiordt den lofwen han här för sittandhe Rätten wthfäste den 5 Julij, 1653: nembl: att han i Giötheborgh förledne Larßmäße, skulle honom af sine Testaments participanter tillhanda förskaffa, den Summa honom och Nilß Olufson, wthaf bem;te testamente, af Giötheborgs Rätt tilldömbdh ähr; och det antingen i bare Penningar eller godhe wahrur. Erich Jacobson sadhe, att han härwthinnan hafwer giortt sin största flijt, och wäntat effter Jacob 14. dagarß tijdh wthi Giötheborgh icke wthan stoor bekostnadt, der han hafwer förskaffatt honom 60 al:r huuß lerofft, någett blaggarn, theßlijkest Räfwelßhöör, för 18 Rd:r sklb: och andra godhe wahrur sampt penningar; men han wille sådant inthet emottaga, wthan alt redhe Penningar, thet han doch ey wtlofwat hafwer, här på han framwijste Månß Christianbons bref, Daterat i Giötheborgh. Jacob sadhe, att han annammadhe inthet, hwarken Lärfft eller annat, ty dhet satteß fördyrt, ey håller sågh han dhet samma. Erich Jacobson sadhe, deet wahr inthet förhögdte Prijs på wahrurna, men edher dryckenskap och obeskedelighet war orsaken, att man inthet kundhe komma öfwerenß medh edher: wijdare sadhe Erich Jacobson, att närh Jacob drogh ifrån Giötheborgh, anlagadhe han Erich för Borgmestaren i Wenerßborgh, hwilken honom strax befalte, att förskaffa den ena Participanten Jacob Hinderßon ifrån Oddewalla, hwilkett och skedde, och han andre dagen ankom medh Penningar och wärdhe, sin dheel att afläggia, J medlertijdh förskaffadhe och Michel Swenßon sigh Penningar och wärdhe; men Jacob wille sådant inthet förbijda, wthan reste andre dagen sin kooß förr än Jacob Hinderßon andre dagen ankom ifrån Oddewalla. Jacob Anderßon sadhe, att Erich Jacobson honom sådant inthet kungiordhe: Erich bewijste dhet medh Borgmestarens wittneßskriff i Wenerßborgh sant wara. Rätten tillspordhe Erich om han icke will bequemma sigh ännu, dem sin dheel, effter förre lofwen förskaffa: deer på Erich swor och förbannadhe sigh, att han aldrigh skall röra sin foot deer effter mehra, eller förbinda sigh deer till medh någon lofwen, emädan han deer på så mycket kostatt hafwer, och elliest förlijst = 100 Rd.r på sitt Jern, som derför Arresterat bleef, för hwilkett han will

Rätten till swarb fodra. Begäradhe fördenskill en dom, medh hwilken han kundhe sigh wijdare försöka, Hwilken honom och meddelt blef, lydandeß som föllier:

Resolutio:

Aff dhe skiääl och wittneßbördh in Actis finnes, Pröfwar Rätten w.tt Erich Jacobßon i Wenerßborgh hafwa den Lofwen och tillsäyelße han här för sittandhe Rätten den 4 Julij 1653: wthfäste, aldeleß fullgiordt, och Jacob Anderßon medh Penningar och Courante godhe Kiöpmanßwahrur welatt Contentera; Men Jacob Anderßon deelß af försummelße, deelß af motwilligheet icke welat emottaga, wthan medh redhe penningar förmehnte sigh betaldt blifwa, som doch Erich Jacobßons tillsäyelße inthet wahr; Ty befrijes Erich Jacobßon, för alt wijdare Molest och fodran i denne saken, Sålunda att Jacob af the andre Erich Jacobßons Testaments Participanter, som än Restera på den Summa honom af Giötheborgs Rätt tilldömbdh ähr, sielff må wthfodra.”

Karlstads RR 1654 27/2

”Näst frågadhe Nilß Olufßon Rätten ödmiukeligen, om han icke kan fåå blifwa wedh dheet, han nu två gånger inför Rätten, honom och Erich Jacobßon emillan aftaldt och wthj Protocollet infördt ähr; Elliest sadhe Nilß att Jacob Anderßon inthet war fullmächtig att föra den saken emoot Erich den 25 huius; wthan deet stodh honom till, som större dhelen hafwer att fodra och saken mehra wedkommer: Säger och Jacob, att Michell Swenßon ingen tingh hadhe att bethala medh, ändoch Erich Jacobßon sådant föregifwer. Här på lofwadeß Nilß Swar en annan Rådstugudagh, då flere af Rådett tillstädeß komma, hwilkom dhenne saken kunnigh ähr.”

Karlstads RR 1654 3/7

”Näst inladhe Nilß Olufßon en Inlaga i Rätten, angäendhe sin förre Testaments Præntention, emoot Erich Jacobßon i Wenerßborgh; Erich sadhe sigh här inthet wille swara, wthan Nilß må sökia honom, dher han boor, Elliest och, sadhe han, boo dhe och wthj Wenerßborgh, som hanß Participanter woro, och till betalningen swara böre; omsijder annammadhe han inlagan, deer på om onsdagen att swara.”

I Karlstads och Vänersborgs RR finns sedan inget mer om detta.

Lars Andersson Bånge

OD: Lars Andersson nämnd 1637–71. Kallas i källorna i Gbg ”Lars i Steken” (Angered sn) och ”båtekarlen Lars Andersson i Bångegården”. I KR 1671 sade han att hans föräldrar bodde i Gullered när han var en liten pojke. Fadern hade sedan flyttat till Koppered. Var död 1672 28/8. Änkan hette Britta Hansdotter och nämns 1672–78. Systemen till Lars Larsson hette Kerstin och nämns samtidigt som modern.

Kommentarer: Gullered är en socken nära Ulricehamn (förr Bogesund). Koppered ligger i Värmland. Dessa två orter är i god överensstämmelse med släkten Bånges intresseområden.

Lars Larsson Bånge

Gbg:s RR 1675 7/6: *Lars Larsson Bånge*, son till *Lars i Bångegården* (om dessa i OD 6:45) mot sterbhusets kreditorer, särskilt hustru Britta, framlidne bryggaren Asmund Mattissons änka, och Jöns Börgesson och Erik Börgesson. De hade legat på hans nu salig moder med krav, likaväl som efter

hennes död. Lars Larsson kom resande och var i Gbg ”i andra beställningar” och måste utse ett ombud. Det blev borgaren Jöns Börgesson. Huset skulle inte få säljas omedelbart, då hans syster bodde där (”en värnlös änka”).

Lars Olofsson Bånge

Enligt Anbytarforum hade en Johan Larsson Bånge systemen Cecilia och systemen Annika. De levde i Sillerud, Värmland och kan ha varit barn till *häradsskrivaren Lars Olofsson Bånge* och Maria Christoffersdotter:

m. **Lars Bånge**, häradsskrivare⁴⁶, nämnd med hustru i Älgtån, Sillerud sn, i mtl 1650–65 (Lars 1650–53, Lars Bånge fr. o. m. 1654), d. cirka 1665 (mtl)

h. **Maria Christoffersdotter**, f. cirka 1630, d. 1717 bgr 3 e. tref. i Sanda (i hennes dödsnotis ges en biografi; varit gift 3 ggr, först med Lars Bånge⁴⁷, sedan med en Sven och sist med skräddaren Anders i Sanda, hade många barn, länge sjuklig)

d. *Maria*, (mycket sannolik dotter, bl.a. fadderförbindelse med Johan) g. m. Anders Andersson i Litslerud, Sillerud sn, hon d. 1699 bgr 1 e. tref., 42 år gammal

s. *Johan*, nämndeman i Tobbyn, f. cirka 1662, g. I cirka 1693 (mtl) m. NN (hon d. 1700 bgr 27/5), Johan g. II 1700 2/11 m. ”piggen Anna i Skogen” (Anna Gulliksdotter – son Gullik född 1708, och fler) och d. 1726 bgr d. misericordiae, 64 år gammal, Anna d. 1733 bgr 11 e. trettond. i Skogen (”Skogegården”) (biografi; där hon var född, 7 barn, död 66 år gammal), Johans son Lars g. 1709 28/12 m. Börta Ersdotter (1676–1719) i Helgesbyn och blev sedan soldat. Fem barn. Soldat Lars J Bånge g. II 1720 19 e. tref. m. Ingegerd Olsdotter

d. *Cecilia*, g. 1689 26/6 (hemort Åsebyn) m. Olof Engelbrectsson i Tokil (1655–1704), hon nämnd som änka 1706 och sedan t. o. m. mtl 1709, sannolikt g. II 1710 5 e. trettond. m. Anders Nilsson från Kalleboda (”Kåleboda”), Sillerud sn (hon sägs då vara från Åsebyn), han änklings i mtl 1714 och troligen omgift 1721, men inget om dessa händelser hittas i kyrkböckerna

d. *Annika*, g. 1695 24/6 m. Lars Andersson i Stenarsbyn, Sillerud sn, han död 1717 bgr 3/3 (db: varit g.m. Annika Larsdotter från Åsebyn i 24 år, en son och en dotter), i mtl 1718 helt andra namn där

Lars Bånge

Från nätet:

Domboksregister, Västra härad, Jönköpings län

- Namn: Bånge, Lars
- Datum: 1674-02-20 §30
- Ärende: Tvist om fordran (omnämnd)

---

⁴⁶ Var ”landsskrivare” 1648 enligt dmbk 1656 9-10/6, renskriven av Lars Bägerfeldt: Nordmarks härads domböcker. Under en period haft hand om tiondet. Nämns först i dmbk 1652 9-10/4 där det hänvisas till ett mål från 1647 23/4 (ej bevarat) mot kyrkoherden Erik Beronius om ett stycke mark. Sist nämnd som salig i dmbk 1678 27-29/5. Levde enligt dmbk ännu 1659 21-23/7.

⁴⁷ Uppgiften i db svår att verifiera med mtl. Älgtån innehades 1643–48 av en hustru Kerstin. Gården ruinerad av fienden (”spolierad”) 1644–46 (öde, alltså osådd, 1644).

Domboksregister, Västra härad, Jönköpings län

- Namn: Bånge, Lars
- Datum: 1674-02-21 §59
- Ärende: Fasta på gårdsköp (omnämnd)

Domboksregister, Västra härad, Jönköpings län

- Namn: Bånge, Lars
- Datum: 1675-06-21 §11
- Ärende: Ägotvist (omnämnd)

Domboksregister, Västra härad, Jönköpings län

- Namn: Bånge, Lars
- Datum: 1675-06-21 §12
- Ärende: Tvist om gårdsköp (omnämnd)

Domboksregister, Västra härad, Jönköpings län

- Namn: Bånge, Lars
- Datum: 1675-06-22 §30
- Ärende: Tvist om fordran (fullmäktig för kärke)

Kommentarer:

Förekommer inte i Vrigstad eller Norra Ljunga (vid Sävsjö i Småland) i mtl för 1675 eller 1685, då en Lars Bånge nämns i dmbk som boende där. En hauptman (huvudman=ombud) Lars Bånge nämns i samma register 1685–99. Man får betänka att namnet Bånge kan ha använts av andra än dem som tillhörde den här slakten, exempelvis militärer: en Per Andersson Bånge utan känt samband med våra Bånge var en gift hantlangare vid artilleriet och dog 1648 i Vadstena.

Lars Bånge

En *Lars Bånge i Karlstad* nämns i RR 1652 16/8 för spannmål som han köpt av Johan Eilking i Göteborg. Obligation från 1648.

Olof Andersson Bånge

Från nätet (<https://www.myheritage.se/research/collection-1/myheritage-slakttra...>), lätt redigerat:

”Möjlig fader (till vem?): Namn Olov Andersson Bånge. Födelse 1566 Sverige. Sysselsättning köpman i Nylöse, senare Brätte. Byfogde 1620. Levde 1639”.

Denne Olof Andersson Bånge var näppeligen född så exakt som 1566 och byfogde 1620: var i så fall? Om han existerade har han helt undgått NLT och OD. Och när skulle han ha kommit till Brätte – 1620 eller senare? Vid den tiden fanns visserligen en Olof i Brätte, men det räcker ju inte för att säga att det var han. I vilken källa har man hittat honom?

Per Andersson Bånge

En Bånge med det namnet blev ihjälslagen 1648 7/10 av en Jon Starck. Per var hantlangare vid artilleriet och gift med danskan Anna Nilsdotter. Målet kom upp i rätten 16/10 (Vadstena RR) och vidare 22/10 till Göta hovrätt som alltid när det gällde dödsdomar.

Sven Andersson Bånge

År 1662 21/11 stämde hustru Catharina Wulfsdotter i Mariestad, salig Sven Bånges efterleverska – å hans vägnar - Arvid Bånge för en obligation i Helsingborg 1659 25/5. Han erkände sig skyldig och dömdes betala. Enligt trovärdiga uppgifter på nätet var denne Sven Bånge säkerligen inte Sven Påvelsson utan Sven Andersson, vilken 1645 gifte sig med Catharina Wulf i Mariestad och blev kvar där. I ett mål 1646 sägs han vara utflyttad från Gbg. De här två Sven var släktingar, kanske att Sven Andersson var brorson till Sven Påvelsson. Det stämmer med mtl, då en Sven Bånge försvann från Gbg mellan mtl 1641 och 1642 (=1640 resp. 1641). Sven Andersson Bånge uppges dock ha varit son till Anders Andersson Bånge i Brätte. Svens hustru blev omgift med överste Börge Nilson Drakenfelt, son till presidenten i Göteborg Nils Börgesson (vilkens dotter Karin var gift med Sven Påvelsson Bånge). Sven Andersson Bånges barn tilläts inte adlas med namnet *Drakenfelt* men med namnet *Drakenberg* gick det bra.

I Mariestads dmbk 1652 1/5 nämns en "*Sven Larsson Bånge*". Men då det inte fanns fler än en Sven Bånge i Mariestad det året (mtl 1653), måste det vara så att denne Sven egentligen var son till Anders Larsson Bånge och på detta ställe fått faderns patronymikon. Han fick borgerskap 1640 25/6 och nämns 1642 i den första mtl som ogift. Han var i mtl 1645 gift med Catharina Wulfsdotter (=gift 1644), dotter till mästare Wulf (enligt mtl död 1644 och sägs i litteraturen egentligen ha hetat Wolfgang. Mästare: kan betyda att han var garvare⁴⁸ som sonen sedan blev) och hans hustru Anna och bror till garvaren och rådmannen Henrik Wulfsson. Sven Bånge köpte gamle Sven Bondes gård och bjöd upp den första gången 1644 12/10, men hade i mtl 1653 övertagit svärfaderns gård. Sven Bånge blev rådmann och nämns som sådan fr. o. m. 1648 27/9. Med tre andra 1652 26/4 förordnad till gästgivare. Sven sannolikt död 1657 eller senare (sist i mtl 1658 - fattas 1659–60). Hustrun nämnd som "*Catharina Sven Bånges*" och "*hustru Catharina Bonges*" i mtl t. o. m. 1668.

Det finns alltså som jag ser det tre möjligheter till Sven Andersson Bånges härstamning; Anders Bånge (d.y. – C1) i Göteborg, Anders Påvelsson Bånge i Brätte och Anders Larsson Bånge i Mariestad. Den sistnämnde överensstämmer genom att både han och Sven levde i Mariestad, men Anders Larsson som kommit från Göteborg var enligt omnämnande i källorna för ung (dock var dessa källor ganska glesa under 1620- och 30-talen).

Via nätet hittar man en utförlig översikt över *Wolfgang Hacks* familj. Där påstås att det skall ha funnits en Sven Andersson Bånge och en Sven Larsson Bånge, båda komna från Kristinehamn. Man undrar vilken källa detta finns i. På de ställen i dmbk som anförs (felaktiga; egentligen A1a:2 och inte A1a:1) står inget om Kristinehamn i anknytning till Sven, bara att en Anders Bånge i Kristinehamn hade ett ärende infört i Mariestads RR 1655. Denne Bånge i Kristinehamn var visserligen den ovannämnde Anders Larsson Bånge som jag förmodar och kan mycket väl ha varit far till Sven i Mariestad, men det går inte att belägga och få att framstå som säkert som det gör via nätet.

---

⁴⁸ Möjligen var Wulf närmast kommen från Nya Lödöse, där det i LR 1609 i Lars Kocks rote nämns en "*Wiff felbereder*".

Övriga

NN Bånge, sekreterare

Gbg:s registratur (BA): 1696: *sekreteraren Bånge* hade kassan om hand 1677–79. "Förmenas bo i Jönköpings län".

Några ytterligare Bånge från nätet⁴⁹

"Av okänd härledning

- **Sven Påvelsson Bånge** (den yngre): ..."Guldsmeden Johan Larsson Höberg som den 4.9.1694 till Sven Påvelsson pantsatte Joen Vävares gamla gård 'mellan Ulrik hovslagare och Arent skraddare' för låntagarna 50 d smt". Källa: Gbgtomter 2.29 s2.
- **Anders Svensson Bånge** född ca 1620, † 1692-04-24 72 år 4 månader gammal i Odensåker. Mönsterskrivare. Möjligen son till Swen Påvelsson Bånge.
- **Anders Bånge** född på 1500-talet, † ca 1650. Militär.
- **Lars Bånge** † 1647 i Leipzig och begravd där i Pauliner-kyrkan. Ryttmästare i Leipzig för svenska kungl Majestäts regim. Kan möjligen vara identisk med Lars Bånge (nämnd i tabell). Likpredikan över honom finns bevarad, hållen av theologie professor **Johan Hülsemann** (1602–1661).
- **Sven Larsson Bånge** nämns i Mariestads Rådhusrätts protokoll 1652-05-01 angående obligationer (svårtydd text pga slarvig skrift och dålig bildkvalitet).
- **Anders Bånge**, borgare och handelsman i Kristinehamn inför Mariestads Rådhusrätt 1655-06-20 i en penningtvist med Erik Jönsson".

Kommentarer:

-**Sven Påvelsson Bånge (den yngre)** var sonson till den äldre som avhandlas ovan i den här utredningen).

-**Anders Svensson Bånge**, nämnd i mtl fr. o. m. 1665 i Tidavad Sörgård (Tidavad eller Tiåwa, i början inte avskild från Odensåker, kanske ditflyttad 1664), d. 1692 enligt ovan

h. **Beata** (mtl 1669, Britta 1666), sannolikt den Beata Erasmidotter som avled 1693 18/11 i Tidavad by, 63 år och 7 månader gammal (möjligen, enligt namnet, prästdotter)

s. *Abraham*, kronolänsman (före honom länsman i samma gård Jonas Persson som fick barn 1693), f. 1662, d. 1702 24/9 ibm, barn: Anders och Beata

s. *Johan*, f. 1669, d. 1736 16/5 ibm, g. I 1688 28/10 m. Britta Svendsdotter (1664–1716), g. II 1718 2/11 m. Marit Arvidsdotter, barn I efter 1693 när fb börjar: Anders, Herman och Beata

Ett mycket sannolikt samband finns med den gamle sventjänaren *Sven Andersson Bånge* som dog utan angiven ålder 1705 29/9 i Tidavad Sörgård, där ovannämnde Anders Svensson Bånge bodde.

-**Anders Bånge** förblir oklar

---

⁴⁹ Här kopierat och lätt redigerat som utgångspunkt för kommentarer.

-Lars Bånge måste vara identisk med *ryttmästaren Lars Andersson Bånge* (eget avsnitt ovan)

-Sven Larsson Bånge: En *Sven Bånge* fick en dotter Kirstin ("*Bångeswenö*") i Kristinehamn 1669 28/12. Ej i mtl 1669. Med tanke på orten kan han ha varit son till Anders Larsson Bånge som flyttade dit 1647 och hade barn födda före det året i Göteborg. Gäller alltså Kristinehamn och inte Mariestad. Se mer under *Sven Anderson Bånge*

-Anders Bånge var *Anders Larsson Bånge* i Kristinehamn som avhandlas i eget avsnitt ovan

HK 2022

Bilaga

(lätt redigerad)

Riksarkivet

BRATTFORS BRUK

De första värmländska hyttorna uppfördes kring gruvorna i Persberg och Nordmark. Dessa hyttor återfinns tidigast i Gustav Vasas jordebok av år 1540. Liksom de övriga av de tidiga hyttorna var Brattforshyttan placerad vid ett litet vattendrag. Eftersom hyttan bara var i gång några veckor per år, kunde man utnyttja vårens och höstens högvatten. Fyra bergsmän drev Brattforshyttan. Det järn som framställdes i de tidiga hyttorna var osmundjärn. Under 1500- och 1600-talen upphörde osmundtillverkningen och framställning av tackjärn i masugnar ersatte.

I början av 1600-talet var Brattforshyttan nedlagd. På 1620-talet torde verksamheten vid hyttan åter ha kommit i gång, men efter några år ha upphört igen. Hyttan blev ombyggd eller återuppbyggd 1641. Två stångjärnshamrar uppfördes, varav en nedre hammare tillkom 1615 och en övre hammare i början av 1630-talet. Relationen från 1640-talet nämner en tredje hammare i Brattfors.

Anläggningarnas läge i utkanten av Bergslagen var både till gagn och skada för bruket. Man hade långa och besvärliga transportvägar för malmen som kom från Nordmarks gruvor. En mycket positiv faktor var däremot den rikliga tillgången på kol. Det var denna omständighet som gjorde att den nedre hammaren fick drivas vidare efter 1680-talets hammarkommissioner. Dock skulle hyttan ha företräde till vatten. Den övre hammaren blev 1687 förklarad skadlig för bergslagen och måste läggas ned.

*Från mitten av 1600-talet intar släkten Bratt en viktig plats i Brattfors bruks historia. På 1650-talet anges **Anders Andersson Bånge** vara delägare i Brattfors bruk. Denne är **stamfader för släkten Bratt från Brattfors**, som spelat en betydande roll inom många bruksföretag i Värmland. Släkten Bratt var intressent i Brattfors bruk fram till 1730-talet. Genom brukspatron Henrik Kolthoffs ingifte 1693 övergick större delen av Brattfors bruk i Kolthoffska släktens ägo. Varken släkten Bratt eller släkten Kolthoff var vid något tillfälle ensamma ägare. Smådelägare fanns ända fram till 1800-talet.*